

GÜZEL GÜNLER
GÖRECEĞİZ!

Cumhuriyet Halk Partisi
2002 Seçim Bildirgesi

CHP

Türkiye'den, “Tek Başına İktidar” İstiyoruz...

Türkiye bir yol ayrımındadır.

3 Kasım'da Türkiye,
ya ekonomik krizden çıkacak,
ya da bugünkü kaos sürecidir.

3 Kasım'da Türkiye,
ya aydınlık bir geleceğe taşınacak,
ya da belirsizlik, istikrarsızlık
içine yuvarlanacaktır.

Yurttaşlarımız, çok ağır bedeller
ödeyerek, bu gerçeğin farkına varmıştır.

CHP; temiz siyaset, ahlak, istikrar
ve değişim isteğinin odağı olmuştur.

Türkiye'nin yeni bir başlangıca ihtiyacı var.
CHP; bu tarihsel sorumluluğunun
bilincindedir.

Türkiye'yi kötü yönetim ve kirli siyaset batırdı;
iyi yönetim, temiz ve güçlü siyaset düze
çıkacaktır.

Biz inanıyoruz ki bu seçim;
önce insan... önce ahlak... önce iş... diyen,
temiz siyasetin iktidara geleceği seçimdir.

CHP, göreve hazırdır.
CHP, iktidara hazırdır.

Bunun için “Şimdi CHP Zamanı” diyoruz.
Bunun için “Çözüm: CHP” diyoruz.

Geleceğimize sahip çıkmak için,
demokrasinin, ekonominin önünü açmak için,
emeği yücelten, hukuka saygılı, çağdaş devlet,
ve güçlü bir ülke için,
Türkiye'den “tek başına iktidar” istiyoruz.

Deniz Baykal
Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı

A handwritten signature in black ink, which appears to be "Deniz Baykal". The signature is written in a cursive style and is located at the bottom right of the page.

**KABUL
ETMİYORUZ,
ETMEYECEĞİZ!**

Siyaseti ve devleti kuşatan ahlaki çöküntüyü,

yolsuzlukları,

batırılan ekonomiyi,

rekor düzeydeki işsizliği,

kahredici yoksullaşmayı,

eğitim ve sağlıktaki kalitesizliği,

fırsat eşitsizliğini,

insanın dışlanması,

yargı bağımsızlığının zedelenmesini,

Atatürk'ün gençliğe emanet ettiği

Türkiye Modeli'nin sahipsiz bırakılmasını,

**KABUL
ETMİYORUZ,
ETMEYECEĞİZ!**

3 KASIM'DA PARTİ SEÇMEYECEĞİZ, KADERİMİZİ TAYİN EDECEĞİZ.

TÜRKİYE YOL AYRIMINDA

Y
A
İŞ, REFAH,
ADİL PAYLAŞIM,
SOSYAL ADALET

Y
A
İŞSİZLİK,
YOKSULLUK,
EŞİTSİZLİK,
ADALETSİZLİK

Y
A
AHLAK,
TEMİZ SİYASET,
DÜRÜST YÖNETİM

Y
A
YOLSUZLUK,
YOZLAŞMA,
KAYIRMA

Y
A
İNANÇLARA SAYGILI,
DEMOKRATİK, LAİK,
ATATÜRK
DEVRİMLERİNİN
ÇAĞDAŞLIĞI

Y
A
HOŞGÖRÜSÜZLÜK,
ÇAĞDIŞILIK,
BAĞNAZLIK

Y
A
DÜNYAYA AÇILAN,
AB ÜYESİ,
BÖLGE LİDERİ
GÜÇLÜ TÜRKİYE

Y
A
İÇİNE KAPANAN,
3. LİG ÜLKESİNE
DÖNÜŞEN,
YALNIZLAŞAN

3 KASIM: "YENİ BİR BAŞLANGIÇ"

**CHP, bu bozuk düzenin dışında kalan,
kimliğini ve ilkelerini koruyan tek Partidir...
Türkiye'yi kötü, kirli siyaset batırdı;
iyi, temiz, güçlü siyaset çıkartacaktır...**

**Türkiye, 3 Kasım'da; güçlü ve tek başına sosyal demokrat
iktidarla, akıl, sağduyu ve doğru siyasetle, en kısa sürede;**

- Her alanda çağdaşlığı paylaşmayı,
- Gelişmiş ülkelerin düzeyine ulaşmayı,
hedefleyen, YENİ BİR BAŞLANGIÇ yapacaktır.

Türkiye, bu "yeni bir başlangıç"la;

- Sahip olduğumuz büyük ve birikimli insan gücümüzü,
- Atıl tutulan üretim potansiyelimizi,
- Zengin doğal kaynaklarımızı,
- Laik, demokratik Türkiye Modeli'nin ve stratejik jeopolitik konumumuzun sağladığı avantajları, tüm yurttaşlarımızı hoşgörü ve barış duygularıyla kucaklayarak, en iyi şekilde değerlendirecektir...
- Siyasette ve devlet yönetiminde ahlaki egemen kılan,
- Devleti, önce insan ilkesine göre yeniden yapılandıran,
- Saydam, etkin ve demokratik devlet yapısı oluşturan,
- "Emeğe ve çevreye" duyarlı,
- Örgütlü, üretken ve yarışmacı bir çağdaş piyasa ekonomisine,
tüm kurum ve kuralları ile işlerlik kazandıracaktır.

Türkiye, bu "yeni bir başlangıç"la;

- İnsanlarımız; emeklerinin ve onurlarının korunacağı, fırsat eşitliğinin ve sosyal adaletin egemen olacağı hakça düzen ile,
- Toplumumuz; özgür girişim, rekabet gücü yüksek üretim, kaliteli ve güvenli yaşam" ortamı ile;
- Türkiye; "bilim, bilgi ve çağdaş teknolojiler, istikrarlı hızlı büyüme dengeli kalkınma ve Avrupa Birliği" ile,
- Atatürk'ün önderliğinde kurulmuş olan laik, demokratik cumhuriyet temelleri üzerinde gerçek sosyal hukuk devleti ile kucaklaşacaktır.

*İnsanımıza, halkımızın sağduyusuna güveniyoruz.
3 Kasım'daki doğru tercihleriyle,
Türkiye'ye "yeni bir başlangıç" fırsatı vereceklerine,
Türkiye'nin önünü açacaklarına inanıyoruz.*

1. Temiz Siyaset, Dürüst Yönetim...

*“Halkımızı ezdirmeyeceğiz,
ülkemizi soydurmayacağız.”*

Önce insan,
önce ahlak,
önce is

“TEMİZ SİYASETİ” KURALA DÖNÜŞTÜRECEĞİZ...

Anayasa'nın 83 ve 100'üncü Maddelerinin Derhal Değiştirilmesine Öncülük Ederek:

- Milletvekili dokunulmazlığının adi suçlara kalkan olmasını önleyeceğiz.
- Dokunulmazlığı, düşünce ve ifade özgürlüğü ile sınırlandıracağız.
- Görevlerinde suç işleyen Bakanların yargı önünde hesap vermelerinin siyasi irade tarafından engellenmesine son vereceğiz...

Halkımıza bu sözü veren tek partiyiz.

**Bu kararlılığımızı, tüm milletvekili adaylarımızdan
noterden onaylı taahhüt alarak ortaya koyduk...**

İlk Çıkaracağımız Yasalardan Biri: TEMİZ SİYASET YASASI.

Bu yasa ile;

- Milletvekillerinin, doğrudan veya dolaylı olarak kamu kesimi ile hiçbir şekilde çıkar ilişkisine girmemelerini, milletvekilliği dışındaki tüm iş ilişkilerini beyan etmelerini,
- Milletvekillerinin davranış ve ilişkilerini denetleyecek TBMM Etik Kurulu'nun kurulmasını,
- Siyasi partilerin ve milletvekili adaylarının seçim harcamalarının Batı demokrasileri normlarına göre sınırlandırılmasını ve denetlenmesini,
- Başbakan ve bakanların, kontrolleri altındaki ticari işletmelerin varlıklarının portföy yönetiminin, görevleri süresince, kayyuma devredilmesini, sağlayacağız.

Önce insan,
önce ahlak,

YÖNETİMDE , İŞ YAŞAMINDA “AHLAK VE DÜRÜSTLÜK” EGEMEN OLACAK...

**CHP'nin özlediği ve önerdiği Türkiye,
“ahlakın, namusun, erdemın ve
emeğe saygının” Türkiye'sidir.**

- Tüm yolsuzlukların üzerine kararlılıkla gideceğiz.
- Kamu idaresini saydamlaştıracağız...
- Kamu yönetiminde *partizanlığa ve kuralsızlığa* son vereceğiz.
- *Sayıştay'a* etkinlik kazandıracacağız; kamu kaynağı kullanan *vakıf ve dernekleri* mutlaka denetleyeceğiz.
- *Yargının bağımsızlığını* mutlak olarak gerçekleştireceğiz.
Yolsuzlukların siyasi uzantılarının da yargı önünde hesap vermelerini koşulsuz olarak sağlayacağız.
- Her kademedede *kayırmacılığın, yolsuzluğun ve rüşvetin* önünü alacağız.
- İhale, özelleştirme, imar planı kararları ve arazi tahsislerinin, *hukuk, eşitlik ve saydamlık* içinde gerçekleştirilmesini sağlayacağız.
Merkezi yönetimin tüm ihalelerini internette yayınlayacağız.
- “*Banka yolsuzluklarının*” ve “*kredi vurgunlarının*” önünü keseceğiz.
- Siyaset, Medya ve Ticaret arasındaki ilişkilerin saydamlaşmasını, etik kurallara uygun hale gelmesini sağlayacağız.
- Piyasalarda “*hakim durumun kötüye kullanılmasına*” engel olacağız.
- *Rekabet Kurumu'nun* işleyişine etkinlik kazandıracacağız.
- *SPK Yasasını* küçük yatırımcıların güvenliğini sağlayacak şekilde yeniden düzenleyeceğiz.
- Kamu kuruluşlarına bağlı olarak kurulan vakıfların, özel çıkarlar için kullanılmasına izin vermeyeceğiz.

Tüketici Haklarına Duyarlılık Göstereceğiz.

- *Tüketiciyi koruma* yasasına, *standart ve kalite* denetimlerine etkinlik ve yaptırım gücü kazandıracacağız.
- *Tüketici kredisine* kriz gerekçesiyle aşırı faiz yüklemesini önleyeceğiz.
- Tüketicinin korunması amaçlı sivil toplum örgütlerinin gelişmelerini özendiracağız, yerel yönetimlerin *bu konuda aktif ve etkin olmalarını* destekleyeceğiz.

Önce insan,

önce ahlak,

önce iş

DEVLETİ YENİDEN YAPILANDIRACAĞIZ... VATANDAŞA HİZMET SUNAN, SAYDAM, VERİMLİ VE DEMOKRATİK DEVLETİ KURACAĞIZ...

Devleti Demokratikleştireceğiz...

- Devlet, yurttaşa hizmet için vardır. “Önce insan” temel ilkemizdir. Devlet yurttaş ilişkisini bu anlayışla yeniden düzenleyeceğiz.
- Özlemini duyduğumuz çağdaş, katılımcı, çoğulcu, demokratik hukuk devletini halkla birlikte yeniden oluşturacağız.
- Devlet ile tüm ilişkilerinde, vatandaşın beyanını, aksi sabit oluncaya kadar, “doğru” kabul edeceğiz.
- Vatandaşı bilgilendiren, sivil toplum örgütlerinin katılımına açık, saydam devlet yapısını kuracağız

Devleti Yeniden Yapılandıracağız, Etkin Devlet Yapısını Oluşturacağız;

- Devleti, etkin ve verimli bir yapıya kavuşturacağız; vatandaş odaklı e-devleti oluşturacağız.
- Bakanlık sayısını azaltacağız.
- Genel müdürlükleri, daire başkanlıklarını, bölge ve il düzeyindeki bağlı kuruluşları Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması Programımız çerçevesinde, işlevselliği korumak kaydıyla en alt düzeye indireceğiz.
- Başbakanlığı, politika üreten ve yönlendiren, bakanlıklararası eşgüdümü sağlayan, etkinlik düzeyine kavuşturacağız.
- Kamu yönetiminde hesap soran değil, hesap veren bir anlayışı egemen kılacağız.
- Ekonomi yönetiminde eşgüdüm ve etkinliği sağlayacağız.
- Çağdaş Personel Reformunu gerçekleştireceğiz. İşe alma ve yükselmede liyakat esasını hakim kılacağız, eşit işe eşit ücret ilkesini hayata geçireceğiz.

Önce insan,

önce ahlak.

- *Bürokratik işlemleri her kademede azaltacağız.* Devleti bürokratik, hantal ve şişkin yapıdan kurtaracağız... Verimlilik, etkinlik ve tutumluluğu esas alan, yetki ve sorumlulukları dengeli dağıtılmış nitelikli bir bürokrasi oluşturacağız.
- *Siyasi sorumlulukla yönetsel sorumluluğu birbirinden ayıracağız.* Politika oluşturma, planlama ve bütçeleme arasındaki ilişkiyi güçlendireceğiz.
- *Yerel Yönetimler Reformu ile yerel yönetimlerde yeniden yapılanmayı gerçekleştireceğiz.* Yerel yönetimlerin *kaynak, yükümlülük ve sorumluluklarının*, zaman içinde, seçici olarak artırılmasını hedef alacağız. Yerel yönetimlerde, *açıklık, saydamlık, katılımcılık ve etkinlik* dönemini başlatacağız.
- *Tapu ve imar ihtilaflarına hızla çözüm getireceğiz.*

Türkiye Ekonomisi Böylesine Bir Çöküntüyü 55 Yıldır Hiç Yaşamamıştı.

- Türkiye onbeş yıldır “*üretim ekonomisini geliştirme, sanayileşme ve istikrarlı büyüme*” iddiasını kaybetti... Üst üste yaşanan *krizler*, yirmi yıldır ortalama yüzde 70’ler düzeyinde seyreden *enflasyon*, ekonomiyi *çökertti*, halkımızı *yoksullaştırdı*.
- 1960-1979 döneminde yılda ortalama 5,1 oranında büyüyen Türkiye ekonomisi, 1980-1999 döneminde ancak yılda ortalama yüzde 4,0 büyüdü. 1999-2001 dönemini ise yılda ortalama yüzde 3,1 oranında *küçüldü*.
- 2001’de yüzde 9,4’lük *küçülme* sonucu, *Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH)*, 148,2 milyar dolar’a düştü. Türkiye ekonomisi 10 yılını *kaybetti*.

İç Borçlanmaya Dayalı Kaynak Yaratma ve Sorumsuz Maliye Politikaları ile Türkiye Borç Batağına, Bütçe İflas Noktasına Geldi.

- Yüksek faizli borçlanma ile ekonomi, *tıkanma noktasına* taşındı.
- 1990’da 49 milyar dolar olan *dış borçlar*; 2001’de 115,1 milyar dolara, GSMH’nin yüzde 77,8’ine *tırmandı*...
- 1990’da yüzde 14,4 olan *iç borç stokunun GSMH’ya oranı*, 2001’de yüzde 66,2’ye *tırmandı*. Günümüzde iç borç stoku 130 *katrilyon* lirayı aştı... Türkiye ekonomisinin “*istikrara, büyümeye ve sosyal adalete*” taşınmasının önündeki en önemli *engele* dönüştü...
- Ülkeyi yönetmekte olan *siyasete güvensizlik*, *reel faizleri yüzde otuzlara* tırmandırdı... 1990’dan günümüze, 195 milyar dolar “*iç borç faizi*” ödendi... Milli Gelir’in yüzde 22’si, vergi gelirlerinin tümü *faize* gitti... Devlet bütçesi *fiilen işlevsiz* hale getirildi.
- Kamusal mal ve hizmetlere *fahiş, acımasız zamlar* yapıldı. Sadece benzine son üç yılda 85 kez zam yapıldı, benzin fiyatı bu dönemde yüzde 500 *arttı*.

İşsizlik Tırmandı, Yoksulluk Yaygınlaştı... Türkiye, Gelir Dağılımı En Bozuk Ülkelerden Biri Haline Dönüştü...

- 1990 yılında 2 bin 682 dolar olan “*Kişi Başına Milli Gelir*”, 2001 yılında 2 bin 160 dolara *geriledi*. İnsanlarımız *yoksullaştı*, *refahta on yıllarını* *kaybettiler*.
- Açık işsiz sayısı 3 *milyonu* aştı. Son üç yılda 1 *milyon* kişi mevcut işini *kaybetti*. İşsizlik, Cumhuriyet tarihi rekoru *düzeyle*rine *tırmandı*, toplumsal *bunalıma* dönüştü.

- *İşçi, çiftçi, memur ve emekliler yüksek kronik enflasyon altında ezildiler.*
- *Yoksulluk insanlarımızın belini büktü; vatandaşlarımızın yüzde 40'ı, yani yirmibeş milyon insanımız açlık sınırında yaşama tutunmak zorunda bırakıldı.*
- *Türkiye, "eğitim, sağlık, gıda, kadın ve çocukların durumu" gibi gelişmişlik ölçütlerine göre, 173 ülke arasında 85'inci sıraya geriledi.*

Rüşvet, Yolsuzluk, Vurgun, Talan ve Siyasi Kayırmacılık Devleti Kuşattı, İktidarı Teslim Aldı...

- *Son yirmi yılda yaygınlaşan yolsuzlukların, ihale ve kredi vurgunlarının, enerji yatırımlarında fahiş elektrik fiyatına yol açan uygulamaların, ihalelerde siyasi kayırmacılıkların yarattığı kayıplar *yüzyirmi milyar dolar* boyutlarına ulaştı. Sadece, batımlan, içleri boşaltılan bankalar ile siyasetin aracına dönüştürülen kamu bankalarında yaklaşık *40 milyar dolarlık* kamu kaynağı kaybedildi.*

KRİZDEN ÇIKIŞ YOLU: ETKİN VE GÜÇLÜ İKTİDAR.

**ANCAK UYUM İÇİNDE BİR “SOSYAL DEMOKRAT
İKTİDAR” İLE, EKONOMİDE GÜVEN ORTAMI
YARATILABİLİR, TÜRKİYE SORUNLARINI AŞABİLİR,
HALKIMIZ GELECEĞİNE UMUTLA BAKABİLİR...**

Tüm bu olumsuz ortama karşın, Nisan 2001'de uygulamaya konulan Ekonomik Program ile krizden çıkışın teknik ve yapısal temelleri atılmıştır.

- 80'li yılların ortalarında başlayan borçlanma süreci sonucunda yaşanan krizlerle hiperenflasyon ve çökme noktasına gelen Türkiye Ekonomisi, 2001'de uygulamaya konulan Programın teknik ve yapısal önlemleri ile, toparlanma ve yeniden yapılanma sürecine girmiştir.
- Uyumsuz ve güven vermeyen bir koalisyon hükümetinin yol açtığı tüm olumsuzluklara ve zorluklara karşın bu Program ile, ekonomide tükenişe kayış süreci bir ölçüde durdurulabilmiş, hiperenflasyon tehlikesinin ve TL değerinde topyekün bir çöküşün önü alınmıştır.
- Politik ortamın olumsuzluğuna karşın, uygun maliyetli ve uzun vadeli dış kredi sağlanması ve maliye politikasında kararlı davranılması sonucu makroekonomik dengelerde iyileşme elde edilmiş; kurdaki aşırı çöküşün önü alınmıştır.

Yıllardır Ülkemizin Potansiyeli Yeterince Değerlendirilmemektedir:

- Programın başarısı uğruna, bugüne değin, özellikle işçi, çiftçi, memur, esnaf ve emekliler büyük bir özveri göstermişlerdir. Bu özveri Türkiye'nin düzlüğe çıkışı için büyük bir şanstır. Bu olanak, özveriyi gösteren kesimlerin sabırları tüketilmeden gereğince değerlendirilmelidir.
- Türkiye bu özveri ortamında, tüm birikim ve potansiyelini istikrar içinde büyüme amacıyla harekete geçirmelidir.
- Son otuz yılda yaşanmış olan yüzde dört düzeyinde yıllık büyüme ile yetinemeyiz. AB ile aramızdaki gelişmişlik farkını makul bir sürede kapatabilmek için yıllık ortalama yüzde 7,0'lik bir büyüme hızına, sürdürülebilir bir yapıda ulaşmamız gerekir.
- Böylesine yüksek performansın temel koşullarından biri, "ekonomik istikrarın pekişmesi", "yapısal reformların fiilen yaşama geçirilmesi" ve "yapısal değişimde" köklü adımlar atılmasıdır.

**Ekonomide Dönüşüm, Ülkede Değişim için Piyasalara ve
Topluma Güven Verecek Güçlü Bir Sosyal Demokrat İktidar
Oluşmalıdır:**

Önce insan,
önce ahlak,

sürdürülebilir bir büyüme sürecine taşıyamaz. Devleti etkinleştirecek yapısal reformları hayata geçiremez. Ekonomide üretkenliğin, verimliliğin ve toplumsal barışın önünü açamaz.

3 Kasım Seçimi Tarihsel Bir Fırsattır.

- Tek başına bir Sosyal Demokrat iktidar, güven ortamı ve sosyal duyarlılık eşliğinde, ülke ekonomisini, 1990'lı yılların rant kavgalarından kurtarıp, "üretime, yeni teknolojilere ve verimliliğe" yöneltebilir, yapısal reformları başarıya ulaştırabilir, kalkınmayı tabana ve ülkeye yayabilir.

Halkımızın Desteği ile Başaracağız:

- CHP, tarihsel misyonunun sorumluluğu, zengin kadrosunun birikimi, sorunları çözmeye yönelik hazırlığı ve kararlılığı ile bu büyük iddiayı yaşama geçirmeye, Türkiye'yi Avrupa Birliği'ne ve dünyada Lider Ülkeler Ligine taşımaya hazırdır.

- *Bu güç, ama gerçekleştirilebilir bir hedeftir. Başaracağız.*

HEM EKONOMİ BÜYÜYECEK, HEM ENFLASYONLA MÜCADELE KARARLILIKLA SÜRECEK ...

Daha fazla üretim ...

Daha adil paylaşım...

Bu, bizim topluma vaadimizdir.

Piyasalarda Güven Ortamı Yaratarak Reel Faizlerin İnmesini Hedef Alacağız:

- "Türkiye'nin Ekonomik Programını" kararlılıkla sürdürürken, piyasalarda ve toplumsal kesimler arasında güven ortamını sağlamak öncelikli hedefimizi oluşturacaktır..

- Borç yükünü zaman içinde kararlı ve emin adımlarla azaltacağız. İç borcu döndürürken daha düşük maliyetle kaynak bulunmasına ve kamu gelir-gider dengesinde ciddi bir faiz dışı fazla yaratarak, birikmiş devlet borcunu özkaynak sayılabilecek bu fazla ile düşürmeye özen göstereceğiz.

- Bu amaçla 2003 yılı için GSMH'nin yüzde 6,5'u olarak belirlenmiş olan kamu kesimi faizdışı fazlasını sağlayarak piyasalarda güven ortamının pekişmesini ve reel faizlerin düşmesini hedef alacağız.

- Türkiye ekonomiyi çökerten sorumsuz borçlanma tuzağına bir kez daha düşmemelidir. Bunun kararlılığı içinde olacağız.

-Toplam kamu harcamalarında faizin payının düşmesini ve toplumun sosyal gereksinimlerini karşılayan kamu harcamalarının payının zaman içinde artmasını amaçlayacağız.

Önce insan,

Önce ahlak,

-Reel faiz ve borç yükü azaldıkça, faiz dışı fazla hedeflerimizi de, sosyal amaçlı kamu harcamalarının artışı mümkün kılacak ve/veya vergi yükünü azaltabilecek şekilde aşağıya çekeceğiz.

Öncelikli Hedefimiz: Güven ve Sosyal Barış Ortamında İstikrarlı, Hızlı Büyüme...

- *Türkiye'nin Ekonomik Programı'nın* 2004 yılına ait makro hedeflerini, ekonominin üretim altyapısını ve koşullarını güçlendirerek "istikrar içinde büyümeyi" hedefleyen bir anlayışla yeniden belirleyeceğiz.
- Uygulayacağımız reformların ekonomimize kazandıracığı istikrar, güven ve dinamizmle; *Gayri Safi Milli Hasıla'nın*, 2003'de en az yüzde beş, izleyen yıllarda ise yıllık ortalama yüzde yedi artmasını hedef alacağız.
- *Stratejik Planlamayı* etkinleştireceğiz. *Yüksek Planlama Kurulu'na* işlerlilik kazandıracacağız. *Stratejik Plan* perspektifi ile uyumlu yeni bir "orta vadeli program" hazırlayarak, uygulamaya geçireceğiz.

Enflasyonu İki Yılda "Tek Haneli Rakama" İndirmek Hedefimizdir...

- Programı kararlı şekilde uygulayarak,
  - Enflasyonun, 2004 yılı sonunda *tek haneli* rakama indirilerek, ekonomide kalıcı istikrarın sağlanması öncelikli amacımız olacaktır.
  - En geç beş yıl içinde ise, AB'nin *Maastricht* performans ölçütlerine ulaşmayı hedef alacağız.
- Bu amaçla;
  - Bütçe disiplini*ni kararlılıkla gözeteceğiz,
  - Kamunun yeniden yapılandırılması sonucu sağlanacak verimlilik artışı ve akaryakıt fiyatlarının oluşumunda döviz kurundaki ve uluslararası petrol piyasasındaki spekülasyon artışlarının etkilerini bertaraf ederek, kamusal mal ve hizmetlere aşırı ve *insafsız* zam uygulaması gereğine son vereceğiz,
  - "Rekabet"* yasasını etkin olarak uygulayacağız. Piyasalarda "*hakim durumun kötüye kullanılmasını*" engelleyeceğiz.
- Yasa ile öngörülen "Merkez Bankası'nın bağımsızlığı" ilkesini özenle korurken, yönetiminin işlemlerinde siyasi iradeye karşı saydam olmasını sağlayacağız.
- Yaratacağımız siyasi kararlılık ortamında, Merkez Bankası'nın siyasi irade ile uyum çerçevesinde, enflasyon hedeflemesine geçmesini öngöreceğiz.

Önce insan.

Önce ahlak.

Ekonomik Programın Uygulamasında “Toplumsal Uzlaşmayı” Ön Planda Tutacağız...

- “Toplumsal uzlaşma ve güveni” sağlamak amacıyla, yapısını ve işleyişini değiştirerek, *Ekonomik ve Sosyal Konseye* işlerlik kazandıracacağız.
- Programın uygulamasından doğacak yüklerin, toplumun tüm kesimlerine, taşıyabilecekleri ölçüde ve adil olarak dağılımına ve paylaşımına özen göstereceğiz.

İLERİ TEKNOLOJİ VE VERİMLİLİĞE DAYALI BÜYÜME VAZGEÇİLEMEZ HEDEFİMİZDİR...

Hızlandırılmış ve yaygınlaştırılmış internet teknolojileri ile e-Avrupa’ya entegrasyon, stratejik tercihimizdir.

Rekabet Gücü Yüksek Ekonomi Oluşturacağız:

- Avrupa Birliği’nin “6. Çerçeve Program” ilkeleri esas alınarak, firmaların bilgi üretmesini, bilimsel ve teknolojik gelişmelere yönelerek verimlilik kazanmasını ve sonuçta toplum için *katma değer* yaratmasını sağlayacağız.
- Dünya pazarları için mal ve hizmet üreten, ileri teknolojileri hem üreten hem kullanan, *kalite ve marka* yaratan sanayiler desteklenerek, ekonomiye *rekabet gücü* kazandıracacağız.
- Yetişmiş insan kaynağımızın emeğini, entelektüel birikimini, fikir ve projelerini, verimlilik içerisinde ekonomiye kazandırmak için *üniversite-özel sektör ve kamu araştırma birimlerinin işbirliğini* sağlayacağız.
- Yurtdışında bulunan mühendislerimize, uzmanlarımıza, girişimcimimize ve yatırımcılarımıza Türkiye’de yaşanabilir ve çalışılabilir bir ortam sunarak, *beyin göçünü* tersine çevireceğiz.
- Devlet, Özel ve Vakıf üniversitelerinin kurulu kapasitelerinin verimli kullanılabilmesi ve bulunduğu coğrafyada *bilgi, araştırma ve öğrenimde çekim merkezi* haline gelmesi amacıyla Türkiye’yi eğitim ve AR-GE üssüne çevireceğiz.

Uygun Teknoloji Kullanan, İhracat Yapan Küçük ve Orta Boy İşletmeleri (KOBİ) Destekleyeceğiz:

- KOBİ’lerin uzmanlaşma ve örgütlenmelerini özendiracağız. KOBİ’lere finansman, pazarlama, satış, proje yönetimi ve teknoloji danışmanlığı yapan birimleri güçlendireceğiz.
- Doğru teknoloji kullanımını ve üretimini milyonlarca işletmeye ulaştırarak girişimciliği, verimliliği, kaliteyi ve şeffaflığı tabana yayacağız.

Önce insan,
önce ahlak.

- *Esnaf ve sanathkarlarımız ile KOBİ'leri*, bütçeden kaynak ayırabildiğimiz ölçüde uygun faizli işletme ve yatırım kredileriyle destekleyeceğiz.

- Bankaların kredi plasmanlarının belirli bir oranını *KOBİ'lere* aktarmalarını özendiren mali ortam yaratılmasını hedef alacağız.

- Halk Bankası'nın güçlü bir *KOBİ* bankasına dönüşmesini öngöreceğiz.

- KOBİ'ler için Kredi Garanti Fonu* uygulamasına etkinlik kazandıracacağız.

Öncü Sektörleri Teşvik Edeceğiz:

- Sanayide devlet teşvik sistemini değiştireceğiz; teşvike etkinlik kazandırırken, alanını daraltacağız.

- Bilgi teknolojileri, yazılım, bio-teknoloji, genetik, uzay, yeni malzemeler, savunma sanayii gibi *ileri teknoloji sektörlerini* ekonominin sürükleyici sektörlerine dönüştürmek için bu sektörlerle tam destek vereceğiz.

- Bu *ileri teknoloji sektörlerine* destek vererek, ihracata yönelmelerini sağlamak için Anadolu'nun altyapısı ve insan kaynakları uygun yörelerinde *Türk Teknoloji Öbekleri (TTÖ/Silikon Vadileri)* kurulması için ortam sağlayacağız.

- Ulusal savunmanın araç ve gereç ihtiyacının, giderek daha yüksek oranlarda *ulusal sanayinin olanakları* ile karşılanmasını hedef alacağız.

- Geleneksel sektörlerin de *ileri teknolojilerden* yararlanarak verimli ve rekabetçi olmalarını hedefleyeceğiz.

Teknolojik Gelişmeyi Hızlandıracak Ulusal Yenilik Sistemini (UYS) Güçlendireceğiz... İletişim Ağlarını ve Bilgi Otoyollarını Geliştireceğiz.

- *Bilgi Toplumu'na* geçişi hızlandıracacağız.

- Kamuda sürdürülen MERNİS ve diğer projeleri etkin bir *eşgüdüm* ile tamamlayarak birbirlerine entegre edeceğiz. Kamunun oluşturduğu bu bilgi birikimini, "*gizlilik ve vatandaşlık haklarını*" gözeterek, vatandaşların, girişimcilerin ve kurumların kullanımına sunacağız.

- Ulusal Gelir'den *AR-GE* harcamalarına ayrılan payı, beş yıl içinde *dört kat* artıracacağız.

- Ulusal yazılım ve bilgi teknolojileri destekli hizmet (ITES) endüstrisinin gelişmesini sağlayarak gençlere, girişimcilere ve mühendislere yeni istihdam olanakları yaratacağız.

- Üniversiteler, kamu araştırma birimleri ve işletmeler arasında *teknolojik yenilik*, *AR-GE* konusunda *işbirliği* ve *eşgüdüm* sağlayacağız.

Önce insan.

Önce ahlak.

- İşletmelerin verimlilik esası *teknolojik yenilik* yapmalarını özendiracağız.
- Kurulu altyapıların ve kapasitelerin verimli kullanılmasını sağlayarak sadece yeni ihtiyaçlara kaynak ayıracağız.
- Yeni buluşlar ve teknolojik ilerleme amaçlı girişimleri desteklemek amacıyla *risk sermayesi* uygulamasına geçeceğiz.
- Fikri haklarını koruyacağız. Ulusal ve uluslararası patent almayı kolaylaştıracacağız, destekleyeceğiz ve yaygınlaştıracacağız.

Uzmanlaşmış Sanayi Bölgeleri Kuracağız:

- Firmaların *Stratejik Plan*'in sanayileşme hedefleri çerçevesinde belirli bölgelerde yoğunlaşarak, *Uzmanlaşmış Sanayi Bölgeleri* (USB) kurmalarını, aralarında sinerji yaratmalarını özendiracağız. Endüstri bölgeleri uygulamasına, bu anlayışla etkinlik kazandıracacağız.

İŞSİZLİĞİ HIZLA AZALTMAK, YENİ İSTİHDAM ALANLARI YARATMAK EN ACİL HEDEFİMİZDİR...

***Her yıl bir milyon kişiye
yeni iş yaratmak en öncelikli,
en acil hedefimizdir...***

Ülkede Yeni İstihdam ve İş Olanakları Sağlayacak Piyasa Ortamının Yaratılması Devletin Temel Görevidir.

- Ekonomide sağlayacağımız istikrarlı *hızlı büyüme* ile her yıl ortalama *bir milyon yeni istihdam* olanağı yaratacağız. *Ek istihdam* yaratan işletmeleri destekleyeceğiz.
- İşsizlik sorununun tahribatını kısa vadede kontrol altına alabilmek için, kamu kesimi öncülüğünde *geçici istihdam projelerini* uygulamaya koyacağız.
- İşverene ait Sosyal Sigorta primlerini makul ölçülerde indirerek, *istihdamın artırılmasını, kayıtdışılığın azaltılmasını hedef* alacağız.

GİP'i, Yani Eğitilmiş Genç İşsizler için "Gençlere İş Bulma / İş Kurma Projesi"ni Hızla Uygulamaya Koyacağız:

- *Eğitilmiş Gençlere İş Bulma* (Çalışma+Eğitim) Projesi ile üç yıl içinde 150.000 işsiz gencin, bir taraftan çalışırken, diğer taraftan da iş başında kendisine bir meslek ve iş becerisi kazandıracak eğitimi almasını hedefleyeceğiz.

Önce insan,

önce ahlak,

- *Genç İşkur Projesi* ile; en az *on* ortak gencin, ileri teknoloji alanlarında geliştirecekleri projeleri, asgari yüzde yirmi özkaynak koşuluyla destekleyeceğiz. İlk aşamada en az 3.000 yeni girişimin yaşama geçirilmesini hedef alacağız.

ÇAĞDAŞ, HAKÇA VE BASİT BİR “VERGİ DÜZENİ” KURACAĞIZ...

Vergi düzeni, kayıtlı ekonominin genişlemesinin, ekonomik büyümenin, istihdam artışının, girişimcilik ruhunun gelişmesinin önünü açmalıdır.

Vergi sistemi kaynak dağılımını olumsuz etkilememeli, ekonomide verimsizliğe yol açmamalıdır.

Biz vergi politikalarında böyle bir değişimin öncülüğünü yapacağız.

Vergi Sistemini, Ekonomik Büyümenin Engeli Değil, Destekçisi Olan Bir Yapıya Dönüştüreceğiz.

- Vergi Sistemini *toplumsal uzlaşma* temeli üzerine oturtacağız... Toplumda *vergi ödeme bilincini* yaygınlaştıracacağız...

- Vergi oranlarını makul ve ödenebilir bir düzeye indirerek *vergiye karşı olan direncin* azalmasını hedef alacağız.

- Vergi tabanını genişletecek, *kayıtdışı ekonominin büyüklüğünü* hızla azaltacak, *belge sistemini* yaygınlaştıracak etkin önlemler uygulamaya koyacağız.

- Ücretli ve maaşlıların vergi yükünü azaltacağız. Ücret gelirlerinin asgari ücret kadarlık bölümünden alınacak gelir vergisi oranını kademeli olarak yüzde beşe indireceğiz...

- Kurumlar vergisini 2004 yılından itibaren kademeli olarak yüzde 20'ye indirmeyi hedef alacağız. Yapılacak stopaj ile birlikte nihai vergi yükünü yüzde 50 ile sınırlandıracağız.

- Yüzde 51'i halka açık şirketlerde ise, kurumlar vergisini yüzde 15'e çekeceğiz.

- Kayıtdışı ekonomi alanının daraltılabilmesi, sistem dışındaki kaynakların ekonomiye yönlendirilebilmesi için 4369 sayılı Mali Milat Yasasını bugünün ihtiyaçlarına göre ve gelecekte benzeri sorunlarla karşılaşmamak amacıyla düzenleyerek, yürürlüğe koyacağız. Bu anlayışla; 2003 yılı ile sınırlı olmak kaydıyla, *kayıtlı ekonomiye aktarılacak her tür sermayenin kesinlikle herhangi bir sorgulama konusu yapılmamasını, bu konuda yasal düzenleme ile sağlayacağız.*

- Eczanelerde satılan ilaçlar, toplu taşımacılık, engellilere ait sağlık ekipmanları, sağlık ve eğitim hizmetleri ile temel gıda mallarında *KDV oranlarını* indireceğiz.

Önce insan,

önce ahlak,

- Sanayi sektörlerinde kullanılan *elektrik enerjisi ve doğal gazdan alınan KDV oranlarını zaman içinde azaltarak, taşınabilir düzeylere indireceğiz.*
- Faiz, repo, hisse senedi, bono, tahvil gibi *farklı finansal araçlarının vergi yüklerini birbirleri ile uyumlu hale getireceğiz.*
- Mali sistemin derinliğinin artması ve kredi maliyetlerinin azaltılması için *Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisini 2004'ten itibaren kaldıracağız.*
- *Olağanüstü vergilendirme sistemlerine başvurmayacağız.* Uygulamada olan olağanüstü vergileri en kısa sürede kaldıracağız
- *İstisna ve muafiyetler* kapsamında olan vergi harcamalarını düzenli olarak kamuoyunun bilgisine sunacağız.
- Kısa sürede, *üniter vergi sistemine* geçeceğiz.
- Ekonominin *kayıt altına almabilmesi* için;
  - Çek, tahvil ve senetlerde "*nama yazılı*" düzene geçeceğiz,
  - Borçlar, Türk Ticaret, İcra-İflas, Gelir Vergisi, Vergi Usul Kanunu ve diğer ilgili kanunlarda gerekli düzenlemeleri yapacağız.
- *Enflasyon muhasebesine* geçeceğiz. Verginin gerçek kazançlar üzerinden alınmasını sağlayacağız.

Çağdaş, Etkin, Kolay, Hukuka Saygılı Bir Vergi Yönetimi Kuracağız:

- *Özerk, etkin, verimli ve saydam* bir vergi idaresi oluşturacağız.
- *Vergi yönetimini* güçlendireceğiz, denetimini etkinleştireceğiz. Gelir İdaresini yeniden düzenleyeceğiz; "*etkin, güçlü, verimli ve saydam*" bir yönetim oluşturacağız.
- Vergi işlemlerinde ve denetimde ileri teknikleri kullanacağız, bürokrasiyi azaltacağız.
- Vatandaşlık numarasını (MERNİS Projesi), vergi işlemlerini de kapsayacak şekilde "*Sosyal Güvenlik Numarası*"na dönüştüreceğiz. Herkesin yaptığı ekonomik faaliyetlerin bu numara ile izlenebilmesini sağlayacağız.

Topladığımız Verginin Hesabını Vereceğiz.

- Toplanan verginin nereye harcandığı konusunda kamuoyunun düzenli aralıklarla bilgilendirilmesini sağlayacağız.

DEVLETİ BORÇ BATAĞINDAN , AŞIRI FAİZ YÜKÜNDEN KURTARACAĞIZ...

Kamu Finansmanını Sağlıklı ve Sürdürülebilir Bir Yapıya Kavuşturacağız.

- Devlet borçlarının zamanında ödenmesi, ciddi devlet olmanın gereğidir... CHP, bu geleneğin, ülkemizde öncüsüdür.
- Son onbeş yıllık dönemin "iç borçlanmaya" dayalı kamu finansmanı politikasını terk ederek gerçekçi "kamu gelirleri" esasına dayalı bir politika uygulayacağız.
- Devletin en uygun maliyet ve yapıyla kaynak bulmasını sağlayacak *bütünleştirilmiş bir borç yönetimine* işlerlilik kazandıracacağız.

Yurtdışında Yaşayan Yurttaşlarımızın Ekonomimize Katkılarını Artırmak İçin Gerekli Güven Ortamını Sağlayacağız.

- Yurtdışında yaşayan yurttaşlarımızın, *sermaye, bilgi, teknoloji ve donanım* birikimlerinden ekonomimizin doğrudan yararlanmasını, dışarıda yerleşik girişimcilerimizin ülkemizde yatırım yapmalarını özendirerek yasal ve kurumsal düzenlemeler yoluyla güven ortamını yaratacağız.

KREDİ DÜZENİ BİR AVUÇ KESİMİ BESLEMEDİR. KREDİLERİN AKIŞ YÖNÜNÜ GERÇEK ÜRETİCİLERE, YENİLİK GETİREN GİRİŞİMCİLERE, KOBİLERE DOĞRU HIZLA DEĞİŞTİRECEĞİZ...

- *Krediler halkın parasıdır, halkın tasarrufudur.* Bu kaynaktan sadece bir avuç kesimin değil, tüm girişimcilerin yararlanmasını hedef alacağız.
- Kredi sisteminin, kredilerin uzun yıllar "*dondurulup sermayeye dönüştürülmesi*" uygulamasına dönüşen bugünkü durumundan daha sağlıklı bir yapıya kavuşması için gerekli mali piyasaların oluşmasını amaçlayacağız.
- Reel sektörün kredi borçlarının üretimi ve istihdamı teşvik edecek şekilde yeniden yapılandırılmalarını, *bankalarla ilişkilerinin* gönüllülük temelinde daha da güçlendirilmesini hedef alacağız.
- Piyasada değişimlere hızla karşılık veren ve risk değerlendirmesi yapan bir *borç yönetimi* sistemi getireceğiz.
- *KOBİ*'lerin, tarımdaki girişimcilerin, kredi havuzundan daha çok pay almalarına olanak tanıyacağız; *ipotekli kredi* sistemine işlerlilik kazandıracacağız.
- Özellikle ev kadınlarının ve gençlerin kendi işlerini kurabilmelerine katkı için, uygun faizli *mikro kredi* uygulamasını yaygınlaştıracacağız.

Önce insan,
önce ahlak.

BANKACILIK VE SİGORTA SEKTÖRÜNÜ SAĞLIKLI YAPIYA KAVUŞTURACAĞIZ

- Bankacılık sistemini; *etkin, verimli, rekabet gücü yüksek, güvenilir, sürdürülebilir ve saydam* bir yapıya kavuşturacağız.
- Bankacılığı, asıl işlevi olan, *mal ve hizmet üretimine kredi ve destek vermeye yatkın* bir yapıya dönüştüreceğiz.
- *Mevduat Tasarruf Sigorta Fonu*'nun batık banka havuzuna dönüşmesine izin vermeyeceğiz. Kısa süre içinde satılamayan "fon bankalarını" tasfiye edeceğiz.
- Tasarruf mevduatının bütününe yönelik sigorta güvencesini, zaman içinde yeniden düzenleyip, mevduat ölçeğini esas alarak daraltacağız.
- Bankaların reel sektöre açacağı kredilerde riskin dağıtılması için "*Kredi Sigorta Sistemi*" oluşturacağız.
- *Ziraat Bankası ve Halk Bankası*ni özerk ve etkin yapıda, ilgili alanlarında ihtisas kredilerine öncelik veren, bankacılık kurallarına göre çalışan kurumlar olarak, daha da güçlenmelerine önem vereceğiz.
- " *Holding/Grup/Şahıs*" bankacılığının olumsuzluklarına son vermek için Bankalar Kanununa iştirak ve dolaylı krediler konusunda getirilen geçiş hükümlerini uygulayacağız; bu konuda en kısa sürede AB normlarına uyumu hedef alacağız.
- Kur politikasında, ekonomik istikrar ve dış ticaretin gelişmesini de dikkate alan "*esnek kur rejimini*" temel alacağız.
- *Sigorta sisteminin*, gerekli denetim ve uygun faaliyet ortamı yaratarak sağlıklı gelişmesini, halkın refahına ve ekonomiye katkısının artırılmasını hedef alacağız.

Sermaye Piyasalarını Yeterli Derinliğe ve Sağlıklı Yapıya Kavuşturacağız.

- Borsaya açılmak için hisselerin asgari yüzde 25'inin halka satılması koşulunu getireceğiz.
- Mali piyasalarda faaliyet gösteren şirketlerin *saydamlığını ve bağımsız dış denetiminin etkinleştirilmesini* sağlayacağız.
- Vadeli mal ve finans piyasalarının kurulması ve geliştirilmesi için gerekli adımları atacağız.
- *Zorunlu tasarrufları*, tasarruf sahiplerinin haklarını saklı tutmak kaydıyla bir yatırım fonu halinde örgütleyip ikincil piyasalarda kurumsal yatırımcı rolünü oynamasını sağlayacağız.
- 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20. maddesine göre kurulan sandıklar ile kamu yararına çalışan *vakıflara ait fonların*, bireysel emeklilikte olduğu gibi, *bağımsız yönetim şirketleri* tarafından yönetilmesini öngöreceğiz.

**HEDEFİMİZ: KAMUDA SAVURGANLIĞI ÖNLEYEN,
EKONOMİDE İSTİKRARSIZLIK YARATMAYAN, HALKA
HİZMET SUNAN, SAYDAM BÜTÇE...**

- *Mali disiplin ve etkin kamu yönetimi ile "sağlıklı kamu gelirleri" politikasına geçişin aracı olacak, stratejik planlamanın makro hedefleri ile uyumlu, üç yıllık büyüklüklerin belirlendiği, etkin ve saydam yeni bir bütçe sistemine geçeceğiz.*
- *Beş yıl içinde, bütçe açığının GSMH'nin yüzde üçüne çekilmesini hedef alacağız.*
- *AB Konseyi tarafından kabul edilen ve 2003 yılında uygulamaya girecek olan Mali Yönetmeliğin Bütçeleme İlkelerini en kısa sürede ülkemizde yaşama geçirmeyi hedef alacağız.*

Kamuda Kaynak Savurganlığına Son Vereceğiz.

- *Kamu yatırım programını rasyonelleştireceğiz. Programda yer alan projeleri öncelik ve fiziki gerçekleşme oranlarına göre gözden geçirip, uygulanabilir çerçeveye oturtacağız.*
- *Önümüzdeki iki yıllık sürede, kamu kesiminde, idari amaçlı hiçbir binek aracı ve bina satın almayacağız.*
- *Kamu kaynağı kullanan vakıf ve derneklerin kaynak ve harcamalarını bağlı oldukları kurum ve kuruluşların bütçesi ile birlikte izleyip denetleyeceğiz.*

**ÖZELLEŞTİRMEDE GENEL İLKEMİZ:
SAYDAMLIK VE VERİMLİLİKTİR...
STRATEJİK KİTLERİ ÖZERKLEŞTİREREK,
ETKİNLEŞTİRECEĞİZ.**

**Özelleştirme bizim için bir amaç değil,
ekonominin etkinliğinin artırılmasında
gerektiğinde kullanılan bir araçtır.**

- *Stratejik mal ve hizmet üreten KİT'leri özerkleştireceğiz; teknolojik yapılanma ile etkin, verimli yapıya ve iç ve dış piyasalarda rekabet gücüne kavuşturacağız.*
- *Özelleştirme uygulamalarında, tekellerin yaratılmamasına, mülkiyetin tabana yayılmasına, tüketicinin korunmasına, ulusal üretim kapasitesinin artırılmasına özen göstereceğiz.*
- *Stratejik KİT'lerin, yönetim hakimiyetini kaybetmemek kaydıyla, kendi alanlarında teknoloji önderi yabancı kuruluşlarla ortaklıklar oluşturarak, yeniden yapılanmalarını ve dış pazar etkinliklerini artırmalarını hedef alacağız.*

- Bir yıl içinde KİT'lerin *halka açılmalarını*, halka açık şirketlerin tabi olduğu kurallara ve saydamlığa uymalarını sağlayacağız.
- Uygun piyasaların oluşması kaydıyla, üç yıl içinde KİT'lerin *halka açılma* oranının yüzde 51'e ulaşmasını hedef alacağız. Ancak stratejik KİT'lerde, kamu yararının korunmasının güvencesini oluşturan *altın hissenin* kamu kesiminde kalmasını sağlayacağız.
- Tüm KİT'lerin, sermayedar olarak *Hazine'ye bağlı* olmasını sağlayacağız.
- Özelleştirme İdaresi'ni uygun zaman içinde kapatarak, işlevlerini özelleştirilecek kuruluşların teknik sorumluluğu çerçevesinde; Hazine'de oluşturulacak birime devredeceğiz.

MAL VE HİZMET İHRACATI DEVLET POLİTİKASI OLACAK; İHRACAT SEFERBERLİĞİ HIZLANDIRILACAK...

- Sektörün tüm kurumlarıyla işbirliği yaparak, uzun vadeli "*İhracatın Geliştirilmesi Stratejisi*" hazırlayarak, uygulamaya geçireceğiz.
- Dış ticaretin hukuksal altyapısını çağdaşlaştıracacağız. Bu konuda *Avrupa Birliği'nin* ve *Dünya Ticaret Örgütü'nün* benimsediği uluslararası kurallara uyum sağlanmasını hedef alacağız.
- *Dış Ticaret Sermaye Şirketleri (DTSS)* ve *Sektörel Dış Ticaret Şirketlerini (SDTŞ)* yeni bir anlayışla yapılandıracağız. Bunların, ihracatımızın mallar ve pazarlar olarak geliştirilmesi, çeşitlendirilmesi ve *KOBİ'lerin* ihracata kazandırılmasında etkin bir rol üstlenmelerini sağlayacağız.
- İhracatımızın çeşitlendirilmesine, "dış pazarlarda rekabet gücü olan katma değeri yüksek *yeni teknoloji ürünlerinin*" geliştirilmesine, "marka oluşturulması ve yeni pazarlarda etkinlik sağlanması için teşvik edilmesine" öncelik vereceğiz.
- *Türk Eximbank*'ın ihracat kredilerinin, ihracatçının rekabet edebileceği maliyetlerle sunulmasına özen göstereceğiz.
- Sürekli ihracat yapan (son beş yıldır) işletmelere *Eximbank* kredilerinin rotatif hale getirilmesini hedef alacağız.
- Ticari bankaların dış ticaretin finansmanına daha aktif bir şekilde katılmalarını özendireceğiz. Bu kapsamda, *Türk Eximbank*'ın kısa vadeli ihracat kredisi ve sigorta desteği işlemlerinden, aşamalı olarak *orta* ve *uzun* vadeli işlemlere kaymasını hedef alacağız.
- İhracatçı Sanayici'nin, ihracatında kullandığı hammadde ithalatı sırasında karşılaştığı bürokratik işlemleri kaldıracacağız.
- İhracatın hızlı gelişebilmesi ve KDV iadelerinin süratli yapılabilmesi için, yeni sigorta ve garanti programlarını uygulamaya koyacağız.

- Hizmet ihracattını geliştireceğiz. Yurtdışı müteahhitlik hizmetleri ve uluslararası taşımacılık hizmetlerini destekleyeceğiz. Bu sektörlerle ve turizm yatırımlarına yönelik "Teminat mektubu havuzu" ve yeni sigorta sistemi oluşturacağız.
- Yurtdışında faaliyet gösteren firmalarımıza destek olacağız.
- Pamuk, fındık, zeytinyağı, üzüm, incir, narenciye gibi ihracat potansiyeli yüksek Türk tarımsal ürünleri için *Future Option* piyasaları oluşturarak, hem üreticiyi hem ihracatçıyı güvence altına alacağız.

Sınır Ticaretini Geliştireceğiz.

- Dış ticaret konusunda taraf olduğumuz uluslararası yükümlülükleri gözardı etmeden, "sınır ticareti"ni geliştireceğiz.
- Dış ticaretin geliştirilmesinde mevcut *serbest bölgelerden* etkin şekilde yararlanacağız.

TÜRKİYE, "DOĞRUDAN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI" İÇİN DÜNYANIN ÇEKİM ODAĞI OLACAK...

Türkiye'yi, borç arayan bir ülke yerine, doğrudan yatırımları çeken bir ülkeye dönüştüreceğiz...

- Etkin bir yabancı sermaye politikası için *Türkiye Yabancı Yatırımları Geliştirme Ajansı'nın* kurulmasını ve çalışmalarını etkin olarak sürdürmesini sağlayacağız.
- *Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının* girişini aksatan tüm bürokratik engelleri kaldıracağız.
- *Türkiye Kalkınma Bankası'nın* yatırım kredisi desteği ile, yerli şirketlerin, Türkiye'de yatırım yapacak yabancı şirketlerle ortaklık kurmalarını teşvik edeceğiz.

TÜRKİYE'NİN ZENGİN TURİZM POTANSİYELİNİ KALICI OLARAK HAREKETE GEÇİRECEĞİZ...

- Turizmi öncelikli sektör olarak destekleyeceğiz.
- Ülke turizm potansiyelinin en ileri düzeyde gelişmesini hedefleyeceğiz. Bu amaçla; on yıllık dönem için bir *Turizm Sektör Master Planı* hazırlayarak, kararlılıkla uygulamaya koyacağız.
- Turizmi geliştirmek amacıyla, güvenlik ve çevre duyarlılıklarını gözetmek kaydıyla, turizm bölgelerinde yabancı uyrukluların mülk edinmeleri önündeki engelleri kaldıracağız.

Önce insan,
önce ahlak.

- Turizmin yasal altyapısındaki eksiklikleri tamamlayacağız. Bu amaçla Turizm Hizmet Bölge ve Meslek Birlikleri Kanun Tasarısı ile 1618 sayılı Seyahat Acenteleri ve Birliği Kanunu'nda yapılması gereken değişiklikleri en kısa sürede yasalaştıracağız.
- Doğu ve Güneydoğu Anadolu dahil olmak üzere, ülkemizin uygun yörelerinde, altyapısı hazır, sorunlardan arındırılmış, çevre ve doğal değerleri dikkate alan bir anlayışla, yeni ve modern turizm çekim alanları belirleyeceğiz.
- Buralar için gerçekleştireceğimiz turizm bölge planlaması ile yatırımcılara tahsis edilecek arazilerin saydam bir satış planıyla devrini sağlayarak, turizm yatırımlarını özendiracağız.
- Turizmde ülke tanıtımından sorumlu birim olarak Kamu, üniversite ve Özel Sektör kuruluşlarının katılımı ile *Ulusal Tanıtma Konseyi* oluşturacağız.
- Turizm faaliyetlerinin, *din, kültür, sağlık, dağ ve doğa* turizmi dahil çeşitlendirilmesini özendirici çalışmalara etkinlik kazandıracacağız; *yıl boyu turizmi* hedef alacağız.
- Turizmin uluslararası rekabette karşılaştığı sorunları çözeceğiz. Yurt dışındaki tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinde kamu desteğini artıracacağız.
- Ucuz pazarlanan turizm, hem turizmimiz, hem de ekonomimiz için kayıptır. Bu sorunun aşılabilmesi için yönlendirici ve özendirici önlemler alacağız.
- Ulusal havayolu taşımacılığının turizm sektörümüz ile bağlarının güçlendirilmesi için duyarlı olacağız. Turizm bölgelerinin altyapı ve karayolu bağlantısı sorunlarının kısa sürede çözümlenmesini hedef alacağız.
- *Kongre turizmi* olanaklarını geliştirerek İstanbul'un turizm potansiyelini kısa sürede artıracacağız.

BÖLGESEL PLANLAMAYLA; KALKINMAYI HIZLANDIRACAĞIZ, GERİ KALMIŞLIĞI AŞACAĞIZ...

- Bölgeler arası farklılıkları giderecek ve kalkınmayı hızlandırmak amacıyla *Bölgesel Planlamayı* temel alacağız.
- *Bölgesel Planlamada*; bölgelerin ve alt bölgelerin olanaklarını ve gelişme potansiyellerini gereğince değerlendireceğiz; bölgesel planlamanın yerleşme düzenine yansıtılmasında, *dengeli kentleşme, sağlıklı yapılaşma, çevreye duyarlılık ve depreme dayanıklılığı* esas alacağız.
- *GAP*'i entegre ve sosyal kalkınma projesi olarak ele alıp, mali olanaklar çerçevesinde, uygulamasına hız kazandıracacağız. Güney Doğu Anadolu'da, bölgesel kalkınmayı, insani gelişmeyi ve adaletli gelir dağılımını hedef alacağız.

Önce insan,

önce ahlak.

- Doğu Anadolu (Kars-Ardahan-Iğdır Altı Bölge Projesi dahil), Doğu Karadeniz, İç Anadolu, Trakya, Kastamonu Merkezli Orta Karadeniz Bölgelerini, Kelkit-Yeşilirmak-Çoruh-Kızılırmak-Dicle/Fırat-Filyos Havzalarını kapsayan Bölgesel Kalkınma Planlarını kademeler halinde yaşama geçireceğiz.
- Kuracağımız özerk Ekonomik Kalkınma Kurumu (EKK) ile, bölgesel kalkınma projelerinin uygulamasında, bölge merkezli yönetim anlayışını uygulamaya geçireceğiz.

TARIMDA VERİMİ, KATMA DEĞERİ ARTIRACAĞIZ...

**Tarım ekonominin yükü değil,
Türkiye'nin gücüdür...**

Çiftçiyi, Doğa ve Piyasa Koşullarına Karşı Koruyacağız. Enflasyona Ezdirmeyeceğiz.

- Tarım üreticilerinin, verimliliği ve dış pazar koşullarını gözeterek, sadece belirli ürünleri kapsayan, gerçekçi bir destekleme politikası uygulayacağız.
- Tarıma, bütçe kaynaklarıyla, 2003 yılında 2 milyar dolarlık bir destek sağlayacağız. Takip eden yıllarda bu desteğin artırılmasını hedef alacağız.
- Tarımsal kalkınmayı ve tarımda modernleşmeyi hedef alan dönüşüm için, Devlet tarımda doğrudan ürün fiyatı ilan etmeyecek ve alım yapmayacak. Bu görevler, saydam ve etkin bir yapıya kavuşturulacak olan Tarım Satış Kooperatifleri tarafından yürütülecektir. Birlikler, Birlik Yönetimleri uygulayacakları alım fiyatı ve politikalarının sorumluluklarını üstleneceklerdir.
- Gerekli durumlarda bütçe kaynakları ile desteklenen tarım girdilerini çiftçimizin gelişmiş ülke çiftçisi koşullarında sağlayabilmesi için Ziraat Bankası'nın açacağı uygun koşullu krediler için bütçeden kaynak aktaracağız.
- Tarım sigortasının küçük üreticileri de kapsayacak şekilde yaygınlaşması için gerekli önlemleri alacağız.
- Ürün borsalarını yaygınlaştıracadıız ve etkinlik kazandıracadıız. Üreticiyi fiyat hareketlerinden korumak için avans ödeme (ön ödeme) sistemini geliştireceğiz.
- Tarım Kredi Kooperatiflerine etkinlik kazandıracadıız; kredi faizi uygulamalarında keyfiliği sona erdireceğiz.
- Sertifikalı depolar ile üreticiye fiyatın uygun olacağı zamana kadar ürününü saklama olanağı sağlayacağız. Üreticinin depo makbuzunu her an paraya çevirebilmesini, teminat olarak kullanabilmesini, borsada spot satışa veya vadeli işleme konu yapabilmesini mümkün kılacağız.

Tarımsal Yapıyı Ekonomik Nitelikli Tarım İşletmeciliğine Dönüştüreceğiz.

- Ekonominin taleplerini, toplumun ihtiyaçlarını karşılayan tarımsal üretim yapısını hedefleyeceğiz. Tarımsal üretim, pazar ve ürün işleme süreçlerini bütünleştireceğiz.
- Tarımda üretimi uygun alanlarda *Sözleşmeli Çiftçilik Modeli* ile yönlendireceğiz; verimliliği ve üretimi artırmak için çiftçiye teknik yardım sağlayacağız.
- *Üretim deseninin*, satılabilir nitelikte ürün üretilmesini öngören ulusal gıda güvenliğini sağlayacak doğrultuda iyileştirilmesi ve değiştirilmesi için gerekli önlemleri alacağız. Bu bağlamda, özellikle yağlı tohumlar üretimini geliştireceğiz.
- Başta *Toprak Çerçeve Yasası* olmak üzere, *tarım ve hayvancılık* sektörünün sorunlarını çözebilmek için gerekli yasal düzenlemeleri yapacağız.
- *Haller Yasasını* yeniden düzenleyerek işlerliğe kavuşturacağız.
- Tarımda verimliliği engelleyen küçük işletme yapısını, *demokratik kooperatifçilik* ekseninde en uygun koşullara dönüştürerek, *verimli yapıya* kavuşmasını hedef alacağız.

Tarımda Ürün Desenini Değiştireceğiz, Verimi ve Katma Değeri Artıracağız.

- *Örtü altı tarımı (seracılığı)* destekleyeceğiz. Kısa sürede örtü altı tarım alanını üç kat artırarak bir milyon dönüme çıkartacağız. Seracılığı ihracata yönlendireceğiz.
- *Meyveciliğe* önem verilmesini, meyva ihracatının artırılmasını, zeytinciliğin geliştirilmesini, zeytinyağında dünya markası yaratılmasını hedef alacağız.
- *Hububat, yağlı tohumlar ve yem bitkileri* üretiminin artırılmasını sağlayacak önlemler alacağız, tohum ıslahını yaygınlaştıracacağız.
- Geniş üretici kitlelerinin geçim kaynağı oluşturan tütün, pancar ve çayda verimliliği ve geliri artıracak dönüşümleri gerçekleştireceğiz.
- *Fındık ve pamuk* gibi tarımsal ihraç ürünlerimizin dış pazarlarını genişleterek, üreticinin de gelirinin artmasını hedef alacağız.
- *Ekolojik tarımı* önemseyeceğiz, ihracata yönelik olarak destekleyeceğiz.

Hayvancılığı Canlandıracağız.

- *Hayvan Sağlık Sigortası'nı* uygulamaya koyacağız.
- *Hayvancılığın*, hayvan yemi üretimi ile birlikte ele alınmasını sağlayacağız.
- Uygun faizli krediyle *besicilik* projelerini destekleyeceğiz.

Önce insan,

önce ahlak,

Hayvancılıkta verimlilik artışı için, nitelikli *damızlık üretimini ve kullamını* özendireceğiz.

- Her türlü balıkçılığın ve su ürünleri üretiminin geliştirilmesini etkin önlemler olarak destekleyeceğiz.

Orman Köylüsüne Sahip Çıkacağız.

- Orman alanı dışına çıkartılan arazilerin ekonomik açıdan verimli olarak değerlendirilmesi için 2B uygulamasını başlatacağız.
- Bölgesel *Ormanlık Kalkınma Projeleri* geliştirerek; belirli orman alanlarının korunması ve işletilmesini, ilgili yörenin orman köylüsünün ve kooperatiflerinin sorumluluğuna vereceğiz.
- Orman köylüsünü, devletle sürekli davalı olma konumundan kurtaracağız.

ÖZKAYNAKLARI DEĞERLENDİREN ENERJİ ÜRETİMİ, ENTEĞRE ULUSAL ULAŞIM AĞI, KÖYDE, KENTTE ÇAĞDAŞ ALTYAPI ÖNCELİKLİ HEDEFLERİMİZDİR...

Enerji Sektörümüzü İçinde Bulunduğu Kaostan Çıkaracağız.

- Ülkemizin enerji ihtiyacını; öz kaynaklarına öncelik vererek, verimli, ucuz, temiz, yeterli, kesintisiz ve zamanında, toplum yararını gözeterek sağlamak için gerekli adımları atacağız.
- Hukuka, sözleşmelerden doğan haklara, uluslararası taahhütlere ve teamüllere bağlı kalarak, değişik enerji projelerinde askıda kalan ihtilafları çözüme kavuşturacağız.
- Böylece Enerji Piyasası Kurulu'nun gözetimi altında, halkın ve sanayinin lehine çalışacak, rekabetçi elektrik piyasasının oluşturulması için gerekli girişimleri yapacağız.
- Doğal kaynaklarımızın aranmasına ve üretimlerinin artırılmasına hız vereceğiz. Sektörde yatırımların *ulusal sektör planları* ile uyumlu olmasına özen göstereceğiz.
- Enerjide ulusal kaynaklarımıza öncelik vereceğiz; dışa bağımlılığın azaltılmasını hedef alacağız. *Hidrolik ve linyit* kaynaklarımızın en verimli şekilde değerlendirilmesini sağlayacağız.
- Tıkanma noktasına gelen enerji projelerinde, farklı finansman yöntemleri geliştirerek, gerekli olan uluslararası finansmanın önünü açacağız.
- Kamunun yanı sıra özel sektörün de, doğru zamanlama, yakıt tercihi ve finansman modelleri ile rekabet ortamında enerji üretimine katkıda bulunmalarını sağlayacağız.

- Ülkemizin Avrupa ile Orta Asya, Kafkaslar ve Orta Doğu ülkeleri arasında bir *enerji köprüsü* olması için jeopolitik ve ekonomik çıkarlarını birlikte değerlendiren bütüncül stratejileri uygulamaya koyacağız.

- AB'nin öngördüğü "yeni ve yenilenebilir enerji kaynakları kullanım oranlarına ulaşılabilme için benzeri ilkelerin ülkemizde de yaşama geçirilmesini hedef alacağız.

- *Bor* ve *toryum* gibi ülkemizin zengin doğal kaynakları ile *hidrojenin*, enerji üretiminde kullanımı konusunda, dünyada hızla gelişmekte olan ileri teknolojilerin araştırılıp geliştirilmesi ve ülke yararına kullanımı için ulusal bir strateji uygulayacağız.

Doğal Kaynaklarımızın Ekonomimize Katkısını Artıracağız. Madencilikte Atılım Yapacağız, Milli Gelire Katkısını Artıracağız.

- Doğal kaynaklarımıza sahip çıkarak, kamu ve özel sektörün işbirliği içinde *ciddi, tutarlı ve uzlaşmacı* bir ulusal madencilik politikasını hayata geçireceğiz.

- Madencilik sektöründe yatırımların ve üretimin artması, teknolojik yapılanmanın sağlanması için gerekli özendirici önlemleri alacağız.

- *Bor* ulusal zenginliğimizdir. Türkiye'yi borda dünyanın önder ülkesi yapacağız.

- *Nihai ürün* üretimine yönelerek, katma değer ve ihracatta artış sağlayacağız.

- Madencilikte *arama* ve *yatırım* izinlerinin önündeki bürokratik engelleri kaldıracacağız; sektörde *etkin* ve *özerk* bir kamu denetimini uygulayacağız.

Ulaşım ve İletişimde Çağdaş Düzeyi Hedef Alacağız:

- Ülkemizin ulaştırma sisteminin, *hızlı, güvenilir, ekonomik, kolay erişilebilir, çevre duyarlı* bir anlayışla gelişmesini hedef alacağız.

- Kara, deniz, hava ve demiryolu ulaşım ağlarının *dengeli, etkin, verimli* çalışmasını sağlayacak *planlama, eşgüdüm* ve *yönlendirmeyi* gerçekleştireceğiz.

- *Raylı taşımacılığı önemseyeceğiz... Ulusal demiryolu ağını ve kentsel raylı ulaşım sistemlerini geliştireceğiz; İstanbul-Ankara Hızlı Tren* projesini tamamlayacağız.

- Karayolunda doğu-batı ve kuzey-güney yönlerinde kafes sistemi uygulayarak, ikili geliş-gidiş yolları ile ulaşım bağlantılarını tamamlayacağız.

- *İstanbul Boğaz Tüp Geçiş* Projesini, demiryolu sistemi ile entegre yapıda gerçekleştireceğiz.

- *Sofya-Tekirdağ, Tiran-İstanbul, Erzurum-Gürbulak, Şanlıurfa-Habur* otoyolu projeleri ile Türkiye'nin çevre ülkelere bağlantısını iyileştireceğiz.
- *Saros Körfezinde* kuracağımız bir uluslararası liman ile Balkanlara ve Uralların batısındaki ülkelere bağlantı ve deniz ulaşım olanağı sağlayacağız.
- Trafik kazalarının azaltılması için her aşamada denetim ve eğitim gerçekleştireceğiz.
- İletişimde, Türkiye'nin, dünyanın en ileri ağlarına entegre olmasını hedef alacağız.
- Nüfusumuzun hızla artan bir bölümünün, Bilişim ve İletişim Teknolojileri (BİT) ve internete erişimini sağlayacağız.

Kentsel ve Kırsal Altyapıyı Çağdaşlaştıracacağız:

- İl ve ilçeleri, *sağlıklı içme suyuna* ve yeterli düzeyde kanalizasyon şebekesine kavuşturacağız. Beş yıl içinde, ülkemizde içme suyu götürülmemiş köy bırakmayacağız.
- Büyük kentlerde *biyolojik ve kimyasal atma* sistemlerinin hızla tamamlanmasını hedef alacağız. *Katı atık* sorununun çözümü için yerel yönetimlerin geliştirecekleri projelerin iç ve dış kaynaklarla desteklenmesini sağlayacağız.
- *Konut* sorununun, kamu arazilerinden altyapısı tamamlanmış arsalar üreterek ve uygun finansman modelleri geliştirerek yerel yönetimlerin katılımı ile çözümünü hedef alacağız; *gecekondu*lar için rehabilitasyon projelerini uygulamaya geçireceğiz.
- Ülkede deprem bölgelerinde var olan alt yapı sistemleri ve yapı stoku için depreme *dayanıklılık* sağlayacak *iyileştirme projeleri* için uygun ortam sağlayacağız.
- Gecekondu ve kaçak olarak yapılaşmış bölgelerde çağdaş şehircilik ilkeleri çerçevesinde kentsel yenileme çalışmalarını hedef alacağız.

ÇEVREYE, DOĞAYA VE TARİHSEL MİRASA SAHİP ÇIKACAĞIZ:

- Doğal, kültürel ve tarihsel çevreyi koruyacağız; *çevre hukukunu* sürdürülebilir kalkınmanın temel unsuru olarak ele alacağız. Başta enerji olmak üzere üretimde çevre dostu yöntemleri destekleyeceğiz. *Atık yönetimi* için özel önlemler alacağız.
- Çevrenin kirlenmesinin bedelini, *kullanana* ve *kirletene* ödettireceğiz.
- Doğa, çevre ve tarihsel mirasın korunmasında yaptırım ve denetim işlevlerinin, ağırlıkla, *yerel yönetimler* ve *çevreci sivil toplum kuruluşlarıyla* yürütülmesini sağlayacağız.

Önce İnsan,
Önce Ahlak.

- Çevrenin korunmasında, uluslararası dayanışma ve işbirliğine önem vereceğiz; “Akdeniz’in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgelerinin Korunması Sözleşmesi” ve ilgili protokolları ile “Karadeniz’in Kirlenmeye Karşı Korunması Uluslararası Sözleşmesi’ni” kararlılıkla uygulayacağız.

- Biyolojik çeşitliliği, su havzalarını ve orman varlıklarını koruma altına alacağız. Erozyonla mücadeleleyi, sivil toplum kuruluşları ile birlikte kararlılıkla sürdüreceğiz.

- Tarihsel, kültürel ve doğal SİT alanlarının korunmasına, kent planlamasında bu özelliklerin dikkate alınmasına özen göstereceğiz.

Çağdaş Toplum Olmanın Bir Gereği de, Hayvan Haklarına Saygıdır... Bu anlayışı yerleştireceğiz, geliştireceğiz.

- Hayvan haklarının korunması, başıboş hayvanların yerel yönetimlerce bakıma ve kontrole alınmalarına duyarlı olacağız; bu konuda, mevcut sivil toplum örgütleri ile dayanışma içinde davranacağız, gerekli kurumsal ve yasal düzenlemeleri yapacağız.

4. Sosyal Devlet Anlayışını Onaracak ve Hayata Geçireceğiz.

Eğitim ve sağlık hizmetlerinde fırsat eşitliğini, herkese sosyal güvenliği, gelir dağılımında adaleti, sahipsizlere sahip çıkılmasını hedef alan, etkin; verimli, duyarlı bir sosyal devlet yapısını gerçekleştireceğiz.

Önce insan,
önce ahlak,
önce iş

TÜM YURTTAŞLARIMIZI SOSYAL GÜVENLİĞE KAVUŞTURACAĞIZ

Ulusal Sosyal Güvenlik Sistemini Tek Çatı Altında Yeniden Yapılandıracağız:

- İşçi, esnaf, sanatkar, kamu çalışanları, çiftçi, ev kadını, işsiz, engelli, yaşlı ve bakıma muhtaç tüm yurttaşlarımızı kucaklayan çağdaş *Ulusal Sosyal Güvenlik Sistemi* oluşturacağız. Sigortasız yurttaş bırakmayacağız.
- Sosyal sigorta sistemini, *sadece sigortacılık yapan*, idari ve mali açıdan *özerk*, sigorta dalları itibarıyla bağımsız birimler halinde ve *tek çatı altında* yeniden örgütleyeceğiz.
- Sosyal güvenlikle ilgili tüm yasaları yürürlükten kaldıracağız, yerine, "*Sosyal Güvenlik Temel Yasası*" çıkartacağız.
- *İşsizlik sigortasının uygulamasına* etkinlik kazandıracacağız.
- *Özel emeklilik fonlarını* sistemin tamamlayıcı bir unsuru sayacağız.

Sosyal Sigorta Kurumunu Sadece "Sosyal Güvenlik Hizmetleri" Sunan Özerk Yapıya Dönüştüreceğiz

- SSK hastanelerini *sosyal sigorta sisteminden ayıracağız*. İşçilerin SSK hastaneleri üzerindeki hakları saklı tutulmak kaydıyla, SSK'nın sağlık hizmetlerini *Sağlık Bakanlığı'nın* koordinasyonuna devredeceğiz.
- *Sosyal Sigorta* sistemini, *fonları etkin olarak değerlendiren* bir kurum yapısına dönüştüreceğiz.
- İşverenlerin vergi, SSK ve Bağ-Kur beyannamelerini tek bir belge olarak vermelerini sağlayacağız. Vergi ve sigorta primlerinin de banka ve PTT aracılığı ile *Maliye Bakanlığı* tarafından toplanmasını gerçekleştireceğiz.

HERKESE KALİTELİ SAĞLIK HİZMETİ, HERKESE SAĞLIK SİGORTASI.

**Kaliteli, modern sağlık hizmeti
tüm yurttaşların en temel hakkı,
devletin en temel görevidir.**

Herkesi Ulusal Sağlık Sigortası Kapsamına Alacağız:

• Ulusal Sosyal Güvenlik Sistemi kapsamında *Ulusal Sağlık Sigortasını* kuracağız; tüm yurttaşları, sosyal ve ekonomik durum ayrımı gözetilmeden, aşamalar halinde, bu sigorta sistemi kapsamı içine alacağız. Arzu edenler, buna ek olarak, “özel sağlık sigortalarında” da yer alabilecekler.

Sağlık Hizmetlerinde Herkese Fırsat Eşitliği Sağlayacağız... Yoksulların Sigorta Primini Devlet Ödeyecek:

- “*Ana rahminden ölüme kadar*” sağlık hizmetlerinin, tüm yurttaşlarımız için *kolay ulaşılabilir, nitelikli ve eşit* olmasını amaçlayacağız.
- Yoksulların sigorta priminin devlet tarafından karşılanmasını sağlayacağız. Böylece, bir güvencesi olmayanları *sosyal devletin koruması* altına alacağız.
- *Koruyucu ve birinci basamak* sağlık hizmetlerini ilke olarak *bedelsiz* sunacağız.
- Birinci basamak sağlık hizmetlerini etkinleştirerek *sevk zincirine* işlerlik kazandıracamız; *ikinci ve üçüncü basamak* sağlık hizmetlerinde *yığılmaları, kuyrukları ve sıkıntıları* ortadan kaldıracamız.

Sağlık Kurumlarında Hasta ile Doktor Arasına Para Girmeyecek. Herkes Doktorunu Seçebilecek.

- Hastane önündeki *kuyruklara en kısa sürede son* vereceğiz... Her sağlık tesisinde yeterli *sayıda ve nitelikte sağlık elemanı* bulunmasını sağlayacağız. Ülkenin her yöresindeki sağlık tesislerinde *hastanın doktora ulaşabilmesini* hedef alacağız.
- 224 sayılı *Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Kanunu*'nu güncelleştirerek uygulayacağız.

- Sağlıkta insan gücü ve hizmet dağılımındaki *bölgelerarası eğsitsizlikleri* mutlaka gidereceğiz. Kamu sağlık kurumlarında tam gün çalışma esasını zendiriceğiz. Mahrumiyet bölgelerinde görev yapan sağlık personeline özel maddi destek sağlayacağız.
- Sağlık Bakanlığı'nı, sağlık hizmetlerinden sorumlu koordinatör kuruma dönüştüreceğiz. Üniversite ve askeri hastaneler hariç tüm kamu sağlık kuruluğlarının *tek elden* yönlendirilmesini hedefleyeceğiz.
- Hizmetlerin planlama, yürütme ve denetiminde meslek örgütlerinin *katılımını*, *demokratik* ve *saydam* yönetimi sağlayacağız. Sistemde bilgisayarlaşmayı hedef alarak *işletme* ve *denetim* süreçlerini etkinleştireceğiz.
- Kamu ve özel sağlık kuruluğları arasında, *dayanışma* ve *olanakları paylaşma* ilkesini hedef alacağız.
- Btçeden ve ulusal gelirden *sağlığa ayrılan payın* artırılmasını hedefleyeceğiz.
- Beş yıl içinde *sağlık ocağı* ve *sağlık evi* sayısını yeterli düzeye çıkaracağız; mevcut 6.000 sağlık ocağı ve 12.000 sağlık evinin kadro ve teknik donanımlarını tamamlayacağız.
- Bilinçli ilaç tüketimi için ilgili meslek odaları ile işbirliği yaparak gerekli denetimi sağlayacağız.

EMEKLİLERE, GÜÇSÜZLERE VE ENGELLİLERE ONURLU, HUZURLU BİR YAŞAM ORTAMI SAğLAYACAğIZ:

retken olabilecekleri bir iş, her düzeyde özel gereksinimlerine uyarlanmış bir eğitim, engellilerin en doğal hakkıdır.

- *Emekli, dul* ve *yetim* maaşlarını yükselteceğiz. Emeklilerimizi yaşamlarını insanca sürdürebilecekleri adil gelir düzeyine ulaşımlarını hedef alacağız.
- Emeklilerin maaşlarını alırken katlanmak zorunda kaldıkları ileye son vereceğiz. Emekli maaşlarının ödenmesinde, mevduat kabul eden bankaların tümünün, aşamalı bir program içinde görev üstlenmelerini sağlayacağız.
- *Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu*'nu yeniden düzenleyip gerçek ihtiyaç sahiplerine yönlendireceğiz. Bu fonu, zaman içinde "Aile Yardımları Sigortası" dalına dönüştüreceğiz.

- *Engellilerin* yaşam koşullarını kolaylaştırmak için;
  - Engelli ailelere yönelik *eğitim ve sosyal danışmanlık* hizmetlerini yaygınlaştıracacağız.
  - Kent içi yaşamlarını kolaylaştıracak her türlü *fiziksel ve çevresel* önlemlerin alınmasını hedefleyeceğiz.
  - Özel kütüphane ve sanal öğrenme ortamları dahil eğitim gereksinimlerini karşılayacağız.
- İstihdamı zorunlu olan engellilerle ilgili yasal düzenlemeye işlerlik kazandıracacağız.
- Engelliler hakkında yeni bir yasal düzenleme yapılacaktır.
- *Özürlüler İdaresi Başkanlığı*'na etkinlik kazandıracacağız. İlgili kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri arasında politika ve uygulamada katılım ve eşgüdümü sağlayacağız.

SOKAKTA YAŞAYAN ÇOCUKLARI SAHİPLENECEĞİZ

- *Sokaklarda yaşayan ve çalışan çocuklar* için özel hizmet birimleri oluşturacağız.
- Onları kötü alışkanlıklardan kurtararak topluma kazandıracacağız; eğitim haklarını kullanmalarını sağlayacağız.
- Kimsesiz çocukların korunmasını, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının da katılımı ile etkinleştireceğiz.

EMEĞİ YÜCELTECEĞİZ,

ÇALIŞANLARIN HAKLARINI KORUYACAĞIZ.

- *Çalışanlara ve emeğe sahip çıkacağız.*
- İşçi ve işvereni ayrı kutuplar olarak değil, üretimi artırmayı amaçlayan, haklarını yasalar çerçevesinde arayan taraflar olarak göreceğiz; her koşulda *toplumsal barış* hedef alacağız.
- İş Yasası'nı tarım, orman ve evde çalışanları da kapsayacak şekilde "*Temel İş Yasası*" olarak yeniden düzenleyeceğiz.
- Çalışma yaşamında kuralsızlığı değil, *yasaları ve kuralları* egemen kılacağız.
- Çalışma yaşamı normlarını, asgari *ILO* standartları düzeyine çıkaracağız.

- Polis, silahlı kuvvetlerin sivil olmayan mensupları, yargıç ve savcılar dışındaki tüm *kamu çalışanlarına grevli toplu sözleşme hakkı* verilmesi için gerekli düzenlemeleri yapacağız.
- *Grev yasakları* kapsamını AB ölçülerine getireceğiz.
- Grevlerin, ancak *yargı organlarınca* ertelenebilmesini; toplu iş sözleşmeleri için yetki tespitinin tarafsızlıkla uygulanmasını sağlayacağız.
- İşçi emeklileri arasındaki *ücret adaletsizliklerini* gidereceğiz.
- *Kamu çalışanlarını ve emeklileri enflasyona ezdirmeyeceğiz:*
  - Ekonomi programının uygulamasından kaynaklanan reel yük ve maliyetin, toplumun tüm kesimlerince, taşınabilir boyutlarda, adil olarak paylaşılmasını hedefleyeceğiz.
  - Memurları, kamu kesiminde çalışan işçi ve sözleşmeli personeli, emeklileri, onların dul ve yetimlerini enflasyondan koruyacağız. Gelirlerinde, ekonomik büyümeyle orantılı reel artış sağlayacağız.

EĞİTİMİ YENİDEN YAPILANDIRACAĞIZ, FIRSAT EŞİTLİĞİNİ SAĞLAYACAĞIZ.

***Eğitim; Kişi için Temel Bir İnsan Hakkı,
Devlet için ise Yerine Getirilmesi Zorunlu
Temel Bir Ödevdir.***

Eğitim Hakkının Önündeki Engellerin Kaldırılması, Eğitimde Fırsat Eşitliğinin Sağlanması Öncelikli Hedefimizdir:

- Bilgi çağının gereklerine uygun, *çağdaş, laik, demokratik ve yepyeni* bir eğitim sistemi kuracağız. Eğitimde *Atatürk ilke ve devrimleri ile öğretim birliği* anlayışından ödün vermeyeceğiz.
- Eğitimin her alanındaki *eşitsizlikleri ve dengesizlikleri* gidereceğiz. Herkese, her yaşta, *yeterli, nitelikli ve erişilebilir* öğrenim olanakları hazırlayacağız.
- Öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayısını, öğretimin her kademesinde azaltacağız. *Öğretmensiz sınıf bırakmamak öncelikli hedefimizdir...*
- Hiç kimsenin, salt yoksulluk nedeniyle eğitimden yoksun kalmasına izin vermeyeceğiz. İlköğretimin ve ortaöğretimin devlet okullarında *gerçekten parasız* olmasını sağlayacağız. Değişik

**Önce insan,
önce ahlak.**

adlar altında veliden ve öğrenciden zorunlu *bağış alınmasını* engelleyeceğiz.

- İsteyen her yüksekokul öğrencisinin, uygun koşullu "*eğitim kredisi*" alabilmesini; mali durumu yetersiz olan tüm üniversite öğrencilerine ise karşılıksız "*geçim ve eğitim bursu*" verilmesini sağlayacağız.
- *Yatılı ve pansiyonlu okul* ile parasız yatılı uygulamalarını yaygınlaştıracacağız.
- Öğrencilerin *barınma* gereksinimlerini üç yıl içinde eksiksiz karşılamayı hedef alacağız; yurtlardaki yaşam koşullarını çağdaş düzeye çıkaracağız.
- *Özel yurtlarda* laik cumhuriyet değerlerini ve sağlıklı barınma koşullarını gözeterek etkin denetim sağlayacağız.
- Öğretmenlerin, eğitim bilimleri uzmanlarının, üniversite öğretim elemanlarının; *yaşam koşullarını ve özlük haklarını* iyileştireceğiz.
- *Türkçe'nin*, eğitim ve öğretimin her kademesinde iyi öğretilmesi, doğru ve etkili kullanılması, bilim dili olarak gelişmesi için gereken önlemleri alacağız.
- *Yabancı dil* öğrenimine ağırlık vereceğiz. Ortaöğretimden mezun olan her öğrencinin bir yabancı dili bilmesini sağlayacağız.
- *Engelliler* için yeterli eğitim olanağı, teknik ve mesleki eğitim için *fırsat eşitliği* sağlayacağız.
- *Üstün ve özel yetenekliler* için düzeylerine uygun eğitim olanaklarını yaygınlaştıracacağız.

“Çağdaş Eğitim Reformunu” Gerçekleştireceğiz.

- *Zorunlu Eğitimi 12 Yıla Çıkaracağız.*
  - Okullaşma oranlarını Avrupa Birliği ortalama değerlerine yükselteceğiz.
  - Lisede öğrenim süresini dört yıla, zorunlu eğitimi oniki yıla çıkaracağız...
  - Okulöncesi eğitim kurumlarını yaygınlaştıracacağız ve destekleyeceğiz.
  - İlk beş yılda devlet ilköğretim okullarının, üç yılda ise devlet liselerinin tüm sınıflarında, bilgisayar donanımını ve internet bağlantısını yapacağız.

Önce insan,

Önce ahlak,

- Tüm ortaöğretim kurumlarını *çok amaçlı-çok programlı* lise olarak örgütleyeceğiz. Öğrencilerin ilk iki yılda genel kültür dersleri aldıktan sonra, genel veya mesleki-teknik öğretim programlarına yönlendirilecekleri bir düzen kuracağız.
- *Mesleki Teknik Eğitime Öncelik Vereceğiz.*
  - Ekonomik kalkınma programımızın gerektirdiği nitelikli işgücünü sağlamak amacıyla, ortaöğretim öğrencilerinin 2/3'ünün mesleki-teknik öğrenime yönlendirilmesini sağlayacağız.
  - Mesleki teknik ortaöğretim programlarından ilgili meslek ve teknik yüksekokullarına sınavsız geçilmesini sağlayacağız; çağdaş bir belgelendirme ve sertifikasyon sistemi kuracağız.
  - Meslek yüksekokullarının yükseköğretim içinde *yüzde 11* olan payının hızla yükseltilmesini ve kapasitelerinin artırılmasını hedef alacağız.
- *Herkes Yaşam Boyu Öğrenim Olanağı Hazırlayacağız.*
  - Okuma yazma seferberliği başlatacağız. Beş yılda ülkemizde okuma yazmayı bilmeyen hiçbir yetişkin kişinin kalmamasını amaçlayacağız.
  - Yetişkin eğitimini yaygınlaştıracacağız; tüm örgün eğitim kurumlarını aynı zamanda birer *yetişkin eğitimi* merkezi haline getireceğiz.
- *Üniversitelerimizi Çağdaş Dünya Üniversiteleri Düzeyine Çıkaracağız.*
  - Anayasa'da ve yasalarda gerekli değişiklikleri yaparak üniversitelerimizi tek tip yapılanmaya mahkum olmaktan kurtaracağız.
  - Üniversitelerin çağdaş ve demokratik kurumlar olarak gelişmelerini sağlayacağız. Üniversite içi seçimlerde, araştırma görevlilerinin ve öğrencilerin yönetime katılmalarını sağlayacağız.
  - Vakıf Üniversiteleri* için halen uygulanan devlet desteği sistemini, rasyonel özendirme ölçüt ve yöntemleri öngören çerçeveye dönüştüreceğiz.

GENÇLERİMİZ BİLGİ ÇAĞI İLE BULUŞACAK, TÜRKİYE'DE YAŞAMAKTAN GURUR DUYACAK.

- Gençlerin yetenekleriyle ilgili konularda öğrenim görebildikleri, eğitim ve yeteneklerine göre iş bulabildikleri, geleceğe umutla

Önce insan,
önce ahlak.

- Gençlerin eğitimlerini, anne ve babalarının cüzdanına bağlı olmaktan çıkaracağız.
- Her eğitim ve gelir düzeyindeki gencin gidebileceği "Gençlik ve Kültür Merkezleri" kurulması için yerel yönetimleri destekleyeceğiz. Üniversite kültür merkezi ve spor tesislerini yaygınlaştırmalarını sağlayacağız.
- Gençleri yönetime katacağız. Gençlerin üniversite yönetiminde ve siyasal yaşamda etkinliğini artıracacağız. Milletvekili seçilme yaşını 25'e indireceğiz.
- "Genç İşkur Programı"yla iş kurmak isteyen gençlere TÜBİTAK ve KOSGEB üzerinden proje ve danışmanlık hizmeti vereceğiz, finansman desteği sağlayacağız.
- İşverenleri, mesleki-teknik ortaöğretim programı mezunlarını çalıştırmaya özendirerek düzenlemeler yapacağız.
- Lisansüstü ve doktora eğitimini yurtiçi ve yurtdışı burs olanağı ile özendiracağız.
- Özel yetenekli gençlere, becerilerini geliştirebilmeleri için destek sağlayacağız.

DAHA ÇOK SPOR TESİSİ, HERKESE SPOR OLANAĞI, ULUSLARARASI SPOR TİF YARIŞMALARDA ETKİN BİR TÜRKİYE KURACAĞIZ.

- Devleti, sporun doğrudan yönetiminden zamanı içinde çekeceğiz. Merkezi ve yerel yönetimleri sporun alt yapısının gelişmesine katkı sağlayan ve yol gösteren konuma getireceğiz. İlke olarak, tüm spor federasyonlarının *özzerk* olmalarını hedef alacağız.
- İlköğretim okullarında *spor eğitimi*ne bedensel ve zihinsel boyut ile etkinlik kazandıracacağız; başta atletizm olmak üzere kitle sporlarının ve spor yapma bilincinin yaygınlaşmasını amaçlayacağız.
- Gençliğin boş zamanlarını değerlendirebilecekleri gençlik merkezleri, spor alanları ve kültür etkinlikleri için gerekli mekanların yapımını önemseyeceğiz. "Toplumsal Kalkınmada Gençlik Kampları" projesine devam edeceğiz.
- Yurt genelindeki yarım kalan tesisleri tamamlayacağız. Bu amaçla, "Yarım Kalan Tesisleri Tamamlayın, Adınızla Yaşasın" projesini sürdüreceğiz.

- Belirli büyüklükteki yerleşim birimlerine semt sahaları yapılmasını hedef alacağız. “100 Gönüllü 100 Tesis” uygulamasını yurt çapında yaygınlaştıracacağız.
- Uluslararası spor etkinlikleri kapsamında;
  - 2004 Atina Olimpiyatları, “2005 Dünya Üniversiteler Spor Oyunları” ile Türkiye’de yapılması kararlaştırılan *Formula 1 (F1)* yarışlarına gerekli desteği sağlayacağız,
  - Türkiye’nin, Yunanistan ile beraber aday olduğu *Avrupa Futbol Şampiyonası*’nı ve İstanbul’un en erken tarihte *Olimpiyat şehri* olmasını gerçekleştirmeyi hedef alacağız.

KÜLTÜR, YAZIN VE SANATTA , DÜNYA ÇAPINDA BAŞARI VE ATILIM ORTAMI SAĞLAYACAĞIZ...

Kültürel Çoğulculuğu Koruyacağız.

Kültür ve Sanat Ortamını Demokratikleştireceğiz.

- Köken ve inanç farklılıkları kültürümüzün zenginliğidir. Kültür ortamının demokratikleştirilmesini, özgürce gelişmesini, evrensel kültürle buluşmasını temel ilke olarak benimsiyoruz. *Anadolu kültür mirasına* sahip çıkıyoruz.
- Bireyin yaratıcılığını ve özgürlüğünü sınırlayıcı güdümlü anlayış ve politikaları benimsemeyeceğiz. Kültürün *özgür ve özerk* ortamlarda gelişmesine destek vereceğiz.
- Siyasal amaçlı veya keyfi *yasak ve sansürü*, her türlü idari öndeneğini kaldıracağız. Bu konuda sadece yargı kararlarına bağlı kalınmasını temel alacağız.
- Kültürümüzü kuşaktan kuşağa taşımakta en büyük araç olan Türk dilini korumak ve geliştirmek, tarih araştırmalarını yaygınlaştırmak amacıyla bir kurum oluşturacağız.

Kültür ve Sanatı Her Alanda Destekleyeceğiz...

- Özgün kültürel değerlerin ve mirasın kaybolmaması, sanatsal kalitenin ve profesyonelliğin sağlanması için kurulacak tüm kültür kurumlarını destekleyeceğiz.
- Özel sektörün, kültürün gelişmesi için yaptığı harcamaların makul bölümünü vergi matrahından düşülmesini sağlayacağız
- Sinema, konser gibi sanatsal etkinliklerden alınan eğlence rüsumunun sanata destek amaçlı oluşturulmuş olan fonlara yönlendirilmesini sağlayacağız.
- Sanat ve edebiyatın tüm dallarında, özellikle müzik, sinema filmleri, yazılım ürünleri, her türlü tasarım ve edebiyat eserlerinin *yurt dışına pazarlanması* amacıyla özel *tanıtım ve destekleme programları* geliştireceğiz.
- Ülkemizin kültürel birikimini, tarih-kültür ve doğa zenginliklerini, çağdaş bilimsel yöntemlerle araştıran, yayan ve arşivleyen çalışmaları destekleyeceğiz. *Osmanlı arşivinin* çözümlenmesi çalışmalarını hızlandıracacağız.
- *Kültürel mirasın* ait olduğu coğrafyada korunmasına ilişkin evrensel ilkenin yaşama geçirilmesinin takipçisi olacağız.

LAİK CUMHURİYETİ ÖDÜNSÜZ KORUYACAĞIZ

- *Türkiye, bir din veya ırk cumhuriyeti değil, bir siyasal bilinç cumhuriyetidir. "Devletin tüm din veya mezhepler karşısında eşit mesafede durması" ilkesini, Cumhuriyetimizin temel ilkelerinden biri olarak sürdüreceğiz...*
- *Devletin, din ve inançları farklı yurttaşlar arasında bir taraf değil; bu farklılıkların güvencesi olmasını sağlayacağız.*
- *Her dinden yurttaşlarımızın inanç ve ibadet özgürlüğünü güvence altına alacağız. Vatandaşlar arasında dinî inançlar bakımından ayırım yapılmasına olanak vermeyeceğiz.*
- *Dinin siyasallaştırılmasına, siyasetin de dinselleştirilmesine asla izin vermeyeceğiz. Camilere, ibadet yerlerine siyasetin girmesini önleyeceğiz.*
- *Dinin baskı unsuru olmasını da, din duygusunun ve dini inançların baskı altına alınmasını da engelleyeceğiz.*
- *Din öğretiminin, Anayasa'nın özü, öğretim birliği ilkesi ve laiklik anlayışı çerçevesinde gerçekleştirilmesini sağlayacağız.*
- *Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, inanç dünyamızda hoşgörü ortamının gelişmesine katkısını sağlayacağız. Diyanet'in, tüm mezheplerin, taleplerine duyarlılık içinde ve eşitlik anlayışıyla yaklaşmasını hedef alacağız.*

İNSAN HAKLARINI, HUKUK DEVLETİNİ, DEMOKRASİYİ EGEMEN KILACAĞIZ...

Aynı ulusun bireyleri ve aynı devletin yurttaşları olarak, herkesin kimliğine, etnik kökenine, dini inancına ve ana diline saygılıyız.

- *Amacımız; barışçı, dayanışmacı ve eşitlikçi bir toplum oluşturmak; insan haklarına dayalı, özgürlükçü ve çoğulcu demokrasiyi hayata geçirmek; bireyi özgür, toplumu örgütlü, devleti demokratik kılmaktır.*

**Önce insan,
önce ahlak.**

• Yeni, çağdaş, çoğulcu ve özgürlükçü bir Anayasa'nın hazırlanmasına öncülük edeceğiz. 12 Eylül yönetiminden günümüze yansıyan hukuk anlayışını, anti-demokratik kurum ve uygulamalarını tümüyle tasfiye edeceğiz.

• Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları, BM Çocuk Hakları, ILO Sözleşmeleri ile Avrupa Sosyal Şartı, Paris Şartı ve Helsinki Nihai Senedini, Kopenhag kriterlerini ülkemiz hukukuna, idari ve iç güvenlik uygulamalarına yansıtacağız.

• Tüm özgürlüklerin, özellikle düşünceyi açıklama ve yayma, örgütlenme özgürlükleri önündeki yasal ve idarî engelleri kaldıracacağız. Örgütlü sivil toplumun önünü açacağız. Siyasete katılım olanaklarını genişleteceğiz.

• İletişim özgürlüğünü sağlayarak, halkın bilgi edinme hakkından en geniş biçimde yararlanmasına olanak tanıyacağız.

• Basın ve iletişim özgürlüğüne, bilgi edinme hakkına etkinlik kazandıracacağız, ilkeli bir iletişim ortamı oluşmasını hedef alacağız. Medyada tekelleşmeyi önleyecek yasal ve kurumsal düzenlemeleri yapacağız.

• Yargıyı her türlü dış baskıdan ve siyasal etkiden kurtaracağız. Yargı ile yasama ve yürütme arasında kuvvetler ayrılığını gerçekleştireceğiz.

• Adalet ve Yargı Reformu'yla, tüm ülkede hukukun üstünlüğünü, kanun önünde eşitliği, doğal yargıç ilkesini, yargının bağımsızlığını ve yargıç güvencesini tam anlamıyla yaşama geçireceğiz.

• Kimseye ayrıcalıklı hukuk uygulanmasına olanak tanımayacağız.

• Tüm devlet işlemlerinde yargısal denetimi egemen kılacağız.

• Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nu yeniden yapılandıracağız.

Yargıyı hızlandıracağız.

• Yargı sürecini yeniden yapılandırarak, adaletin gecikmesini önleyeceğiz.

• Yurttaşların hak arama özgürlüğünün önündeki engelleri kaldıracacağız; savunma ve makul bir sürede adil yargılanma haklarını eksiksiz bir biçimde yaşama geçireceğiz.

• *Ombudsman* kurumunun, ÷lkemizde de, AB modeline uygun çerçevede kurularak hak arama kanallarının zenginleştirilmesini hedef alacağız.

• *Bilirkiřilik* kurumunu yeniden dñzenleyeceđiz. *Sulh* yollarını yaygınlaştıracadığız; hazırlık dosyalarının yeterli içerikle tamamlanması için gereken önlemleri alacağız; yargının teknik ve fiziki alt yapısını iyileştireceğiz; yargıçların hizmetiçi eğitimlerini geliştireceğiz.

• *Adli kolluk* kuracağız; *Adli Tıp Kurumunu* yeniden yapılandıracağız.

ÇAĞDAŞ BİR TÜRKİYE; KADINI VE ERKEĞİ EŞİT BİR TÜRKİYE İLE MÜMKÜNDÜR.

Kadın-erkek eşitliği

tartışılmaz bir insan hakkı ve

demokrasinin vazgeçilmez önkoşuludur.

• “*Kadınlara Karşı Her Tñrlñ Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi*” ile tarafı olduğumuz kadın hakları ile ilgili tüm uluslararası sözleŐmelerin toplumsal yaşama ve hukuk sistemimize yansıtılmasını sağlayacağız.

• *Fırsat önceliğini*, cinsler arası eŐitliđin ayrılmaz bir parçası kabul ediyoruz; devlete bu konuda gerekli dñzenlemeleri yapma yükümlñlñđñnü getiren bir Anayasa deđiŐikliđi yapacağız. “*ereve EŞitlik Kanunu*” ıkaracağız.

• Kadının iŐgücñne katılımını artıracak, işe alınmasında ve emeğin değerlendirilmesinde *fırsat eşitliğini* sağlayacak önlemler geliştireceğiz, gerekli destek mekanizmalarını kuracağız.

• Kadınların mesleki eğitim olanaklarını genişleteceğiz.

Çok Amaçlı Toplum Merkezi (ATOM) ve benzeri kuruluşları yaygınlaştıracadığız.

Önce insan,

önce ahlak,

- Evde, tarım ve orman işlerinde çalışan kadınların *İş Kanunu* kapsamına alınmasına özel önem vereceğiz. Kendi hesabına çalışan girişimci kadınların eğitim ve kredi olanaklarını genişleteceğiz.
- Kadın sağlığıyla ilgili sağlık hizmetlerinin niteliğini yükselteceğiz. *Ana-Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması* merkezlerini çoğaltacağız, bu alandaki çalışmaları etkinleştireceğiz.
- *Kadına karşı şiddet* uygulanmasını engellemeye yönelik önlemleri alacağız. Kadınları şiddet karşısında izleyecekleri hukuki yollar konusunda bilgilendirecek çalışmaları geliştireceğiz. *Sığınma evlerini* yaygınlaştıracacağız.
- *Kadın Veri Merkezi, Kadın Kütüphanesi, Kadın Merkezleri ve Ulusal Kadın Konseyi* kuracağız. Kadın sorunlarını, katılımcı bir yaklaşımla çözeceğiz.
- Eğitimin her kademesinde kız çocuklarının *okullaşma oranlarının* artırılması için gerekli tüm önlemleri alacağız.

6. Türkiye'yi; Güçlü, Etkin ve Önder Bir Ülke Yapacağız, Hızla Avrupa Birliği'ne Taşımaya...

Atatürk'ün önderliğinde oluşturulan ve dünyada örneği bulunmayan "Türkiye Modeli"nin gerçekleştirilmesinde temel rolü oynayan bir parti olarak birikim ve sorumluluğumuzun bilincindeyiz.

Türkiye'nin müslüman bir toplum temeli üzerinde laik, demokratik bir Cumhuriyeti kurmuş olması, özellikle 11 Eylül sonrasında ülkemiz için dünyada yönlendirici bir duruma girme tarihsel fırsatını ve sorumluluğunu doğurmuştur.

Türkiye, İslam diniyle, laik bir devlet yapısını, çoğulcu demokrasiyi, evrensel anlamda insan haklarını ve piyasa ekonomisini bağdaştıran bir sistemin dünyadaki tek uygulayıcısı olarak, Atlantik'ten Çin'e kadar uzanan coğrafyada birçok ülkeye model oluşturma imkanına sahip yegane ülkedir.

Temelleri Kemal Atatürk tarafından atılmış olan Türkiye Modeli, İslam alemi ile Batı dünyasının uyum ve barış içinde yaşamasının tohumlarını içermektedir. Bu nedenle, Türkiye Modeli'nin başarısının ve örnek nitelik kazanmasının bölgede ve dünyada barışın ve istikrarın güç kazanmasına katkı sağlayacağına inanıyoruz.

Bu niteliği ile, AB Kriterleri'ni de uygulayarak çağdaş uygarlık düzeyine ulaşacak bir Türkiye, hem Batı hem de Doğu'da özel bir itibar kazanacak ve bu suretle gerek model olma misyonunu gerekse söz konusu iki uygarlık arasında bir kültür ve uzlaşma köprüsü olma hususundaki tarihsel misyonunu çok daha etkili biçimde yerine getirebilecektir.

Önce insan,
önce ahlak,
önce ic

**DIŞ DÜNYADA HAKLARIMIZI KORUYACAĞIZ,
ETKİNLİĞİMİZİ ARTIRACAĞIZ...
“YURTTA BARIŞ, DÜNYADA BARIŞ” İLKESİNİ
KARARLILIKLA SÜRDÜRECEĞİZ...**

- Hedefimiz; dünyada ve bölgede barışın öncüsü olan, güçlü ve saygın bir Türkiye'dir. Atatürk'ün “Yurtta Barış, Dünyada Barış” ilkesinin sahibiyiz... Terör, her şekli ve boyutu ile dünya barışını ve insan onurunu zedeleyen bir unsurdur. NATO üyeliğimiz, bu ilkemizin uygulamasına güç katmaya devam edecektir.
- Onurlu, kişilikli, saygın, aktif bir dış politika izleyeceğiz. Türkiye'yi, saygın ve bölgede önder, komşuları ile barış içinde yaşayan bir ülke yapacağız.
- Kıbrıs'ta, KKTC ve Kıbrıs Türk halkının kazanılmış haklarının korunması, iki toplum arasındaki ilişkilerin kalıcı bir barışa dönüştürülmesi için gerekli katkıyı sağlayacağız.
- Yunanistan ile aramızdaki sorunların aşılmasının iki ülke arasında anlamlı bir diyalog sürecinin yaşama geçirilmesinin takipçisi olacağız.
- Türkiye'nin tarihi coğrafyasında yer alan *Balkanlar*, *Kuzey Afrika*, *Kafkasya* ve *Ortadoğu*, dış siyasetimizin ve ekonomik işbirliğinin etkinlik alanları içinde yer alacaktır.
- *Orta Asya Türk Cumhuriyetleri* ile ihmal edilen siyasal, ekonomik ve kültürel dayanışma ve işbirliğinin canlandırılmasına katkıda bulunacağız.
- *Ortadoğu'da* süratle adil ve kalıcı bir çözüm bulunmasını, İsrail ile Filistin'in bağımsız devletler olarak güven ve barış ortamında yan yana yaşamalarını destekliyoruz.

Önce insan,
önce ahlak,

**ÇAĞDAŞ UYGARLIK DEĞERLERİ,
BİLGİ, KALKINMA VE TEKNOLOJİ İÇİN
AVRUPA BİRLİĞİ ÖNCELİKLİ HEDEFİMİZDİR...**

CHP'nin öncelikli iddiası;

**"bireyleri özgür, ekonomisi güçlü,
yönetimi saygın, bölgesinde önder,
gelişmiş, haklarını her koşulda koruyan" Türkiye'dir.
Avrupa Birliği'ne tam üyelik, bu iddianın doğal hedefidir.**

- Türkiye'nin AB'ye tam üyelik hedefi bir toplumsal değişim projesidir.
- Avrupa Birliği'ni eşit koşullarla hedef alarak, AB'nin ekonomik ve siyasal kriterlerini hızla gerçekleştirerek, Türkiye'yi çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmayı amaçlıyoruz.
- Avrupa Birliği üyeliği anlaşmalara dayalı bir hakkımızdır. Biz tarihi ve coğrafyası ile Avrupa'nın bir parçasıyız. Türkiye'nin üyesi olduğu AB, *Türkiye Modeli* ile toplumsal barışına ve siyasal istikrarına güç ve derinlik kazandıracaktır. CHP, AB üyeliği konusuna bu bilinçle yaklaşmaktadır.
- Türkiye'nin *kimliğine, değerlerine, onuruna* sahip çıkarak, Avrupa Birliği içinde yer almanın gerektirdiği gayreti kararlılıkla sürdüreceğiz.
- Bu duyarlılıklar çerçevesinde ülkemizi en kısa sürede AB'ye *tam üyeliğe* taşıyacağız.
- Türkiye, üyelik müzakerelerinin açılması aşamasına gelmiştir. Türkiye'nin bu fırsatı kaçırmaması için gerekli öncülüğü yapacağız kararlılığı ortaya koyacağız.

- *AB Uyum yasalarının uygulanmasını sağlayacağız. Türkiye'de Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Ulusal Programın, yaşama geçirilmesine öncelik vereceğiz.*
- *AB'nin Türkiye'ye yönelik yükümlülüklerini eksiksiz bir biçimde yerine getirmesinin takipçisi olacağız. Avrupa ordusu ile ilgili çalışmalarda Türkiye'nin hak ve çıkarlarının korunmasına özel bir dikkat göstereceğiz.*
- *Gümrük Birliği dönemi için AB'nin taahhüt etmiş olduğu mali yükümlülüklerin bir an önce yerine getirilmesini hedef alacağız.*
- *Topluluk ile tercihli ticaret anlaşması yapmış olan ülkelerin benzer anlaşmaları Türkiye ile de en kısa sürede gerçekleştirmeleri üzerinde önemle duracağız.*

Çok yönlü dış ilişkilerle ulusal çıkarlarımızı koruyacağız

- *Dış politika ile dış ekonomik ilişkileri bir bütünlük içinde ele alacağız. Bu alanda ilgili bütün devlet kuruluşları arasında yakın bir koordinasyon kuracağız.*
- *Dış ekonomik ilişkileri, çok yönlülük ve ulusal yarar ilkelerine göre yürüteceğiz; dış ekonomik ilişkilerin uluslararası ortak projeler temelinde geliştirilmesini hedef alacağız.*
- *Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİB) ve Türk Cumhuriyetleri ile ilişkiler alanında yeni atılım ve açılımları paylaşacağız ve destekleyeceğiz. TİKA'yı gerçek işlev ve hedeflerine uygun biçimde güçlü ve etkin bir kuruluş haline getireceğiz.*
- *Nitelikli Sanayi Bölgeleri konusunda, ABD ile, ulusal çıkarlarımızı gözeterek bir çözüme en kısa sürede ulaşılmasını hedef alacağız.*

**YURTDIŞINDA YAŞAYAN YURTTAŐLARIMIZA SAHİP
ÇIKACAĞIZ, HAKLARINI ARAYACAĞIZ, HER SORUNDA
YANLARINDA OLACAĞIZ.**

***Yurtdiőında yaşayan yurttaşlarımız
Türkiye ile Avrupa Birliği arasında
en değerli köprüyü oluőturmaktadır...***

- Yurtdiőında yaşayan vatandaşlarımızın, yurttaş olmaktan kaynaklanan haklarına yönelik her türlü haksız uygulamada onların yanlarında olacağız; içinde buldukları toplumla uyum içinde ve eşit haklarla yaőayabilmeleri için üzerimize düşen sorumlulukların gereğini eksiksiz yerine getireceğiz.
- *Ekonomik ve sosyal haklarının güçlendirilmesi, çifte vatandaşlık seçme ve seçilme haklarının tanınması, Türkiye'deki seçimlerde buldukları ölkelerden oy kullanabilmeleri için gerekli düzenlemelerin gerçekteşmesini hedef alacağız.*
- Çocuklarının Türkçe öğrenmelerini ve ulusal kültürümüzle bağlarını sürdürmelerini sağlayacak eğitim hizmetlerini geliştirerek yaygınlaőtıracaĐız. Türkiye'den nitelikli ve yeterli sayıda öğretmen göndereceğiz. Eğitim ataşeliklerini etkinliğe kavuşturacağız.
- Emekli olanların, Türkiye mevzuatına göre de bu haklarına ulaşabilmeleri için mevcut engellerin çözüme kavuőturulmasını sağlayacağız.
- *Pembe Kart uygulamasında, ailelerin birleőimi ve vize alanlarında karşılaşılan sorunları çözüme için gerekli girişimlerde bulunacağız.*
- *Başbakanlık Yurtdiőında Yaşayan Vatandaşlar Danıőma Kurulunu iőlerliliĐi olan, katılımcı bir yapıya kavuşturacağız.*